

LEADER

Ihmisten kokoisia ideoita jo yli 20 vuotta

Muistoja
matkan
varrelta

”Sä mene vaikka helikopteril, kun sä vaan käy tarkastaa nää ryhmät”

Tutustuin Leader-toimintaan 90-luvun loppupuolella, kun minut pyydettiin mukaan Keski-Hämeen Leaderin yhteen asiantuntijaryhmään ja osallistuin Leader-koulutukseen, johon kuului osana myös reissu Brysseliin. Varsinainen työ alkoi helmikuussa 2003, kun aloitin kahden kantahämäläisen ryhmän – LounaPlussan ja Linnaseudun – yhteisenä hankeneuvojana. Tuossa liivahti lähes kolme vuotta ja sain aika hyvän käytännön koulun siitä, mitä Leader-työ todellakin on.

Ehdottomasti opettavin ja muistorikkain Leader-työni oli kuitenkin joulukuussa 2005 alkanut 11 kuukauden pätkä ministeriön Leader-tarkastajana. Ohjelmakausi lähestyi loppuaan ja ministeriössä oli havahduttu, että Suomi oli ohjelma-asiakirjassa luvannut tarkastaa paikan päällä käyden kaikki Leader-ryhmät. Niitä oli muistaakseni melkein 30. Paikka laitettiin auki, hain sitä ja minut valittiin.

Kysyin hommat aloittaessani, että kuinkas matkakulujen kanssa, edessähän oli hurja määrä matkustamista. Pomoni Mikanderin Calle totesi pistämättömään tyyliinsä ”No joo kuule, sä mene vaikka helikopteril, kun sä vaan käy tarkastaa nää ryhmät” No, sitten mentiin, ei nyt kopterilla, mutta kaikilla muilla vekottimilla huolella ympäri Suomea. Muutaman ALMA-ryhmäkin tuli käytyä, joten yhteensä vietin päivän yli 30:ssä ryhmässä Tammisaaresta Muonioon ja Kauhajoelta Lieksaan.

Oli häkellyttävää huomata, kuinka samoilla säädöksillä ja ohjeilla tehtiin asioita hyvin monimuotoisilla tavoilla. Korostan, että peli oli silti rehtiä ja tuon vuoden

”
Oli häkellyttävää huomata, kuinka samoilla säädöksillä ja ohjeilla tehtiin asioita hyvin monimuotoisilla tavoilla.

aikana viimeistään tajusin, kuinka hienoa ja vaikuttavaa toimintaa Leader-työ on. Luonnollisesti myös alueelliset erityispiirteet tulivat tutuksi. Eteläpohjalaista ryhmää tarkastaessa törmäsin toimintatapaan, mikä oli ehkä pikkasen tavallista suurempi mutkan oikaisu. Sanoin asiasta ja vastaus oli ”Me tehrähän näin”. Minä siihen, että ”joo, mutta kun tätä ei oikein periaatteessa voisi tehdä noin”. Sain vastaan erityisen tuiman katseen suoraan silmiini ja kommentin ”ME TEHRÄHÄN NÄIN”. No, tehkää sitten, kunhan homma toimii.

Lähes poikkeuksetta vastaanotto ryhmässä oli positiivinen, vaikka toki ensimmäisessä ennakkoyhteisotossa usein kuuli rivien välistä, ettei ministeriön tarkastajan käynti nyt välttämättä ihan se kaikkein riemuisin juttu ollut. Ammattiurani kauneimman kohteliaisuuden kuulin, kun oli aamupäivä käyty tarkastusta läpi ja mentiin lounastauolle. Siinä ruokajonossa ryhmän toiminnanjohtaja kääntyi puoleeni ja tokaisi ”Et sä ole yhtään v’ttumainen mies”. Kiitin toki arviosta ja ajattelin, että jaa, sellaista ne ministeriöstä odottivat.

Tuon mainion ministeriövuoden jälkeen siirryin aluehallintoon ja viimeiset melkein 10 vuotta on sitten mennyt Leader-päätöksiä tehdessä. Olen ollut todellakin etuoikeutettu, kun olen saanut olla töissä jokaisella kolmella portaalla tässä ketjussa ja huomata, että homma toimii, koska siinä on oikeasti järkeä ja se hyödyttää.

Antti Pitkänen
Hämeen ELY-keskus

Kyläkoulun opettajaa etsittiin lehti-ilmoituksella

Merikarvian Lammelan kylälle haettiin opettajaa vuonna 1998 Leader-hankkeen avulla. Noin 25 000 markan hankkeella kylä teki oman työpaikkailmoituksen (ilmoitus julkaistiin muun muassa Hesarissa), jossa korostettiin kylän ja koulun yhteistyön kehittämistä. Kylä teki myös mainosvideon, jota näytettiin opettajankoulutuslaitoksella sekä paikkaa hakeville opettajille. Sen verran harvinaisesta hankkeesta oli kysymys, että kylän sekaantuminen opettajan valintaan ylitti valtakunnallisen uutiskynnyksen,

Vaimoni sai monien vaiheiden jälkeen kyseisen paikan ja loppu on historiaa. Minä en olisi tässä tilanteessa ilman hanketta, sillä aviopuoliso innostui kylätöiminnasta - ja niin minäkin.

Tauno Linkoranta
Varsinais-Suomen kylät ry

Leaderiä öin ja päivin, aamuin illoin

Mistä toimistotilat? Ansan vintiltä. Ensimmäinen Karhuseudun toimisto perustettiin Ansan kodin yläkertaan. POMO-hakemuksen työstämiseksi ProAgria haki Satakuntaliitolta kehittämisrahaa, jonka avulla Ansa palokattiin noin kolmeksi kuukaudeksi tulevan ohjelman kokoamiseksi ja kuntien sitouttamiseksi. Paperihommia Ansa teki yötä päivää, välillä kävi alakerrassa, kun isäntä pyysi syömään tai kahville. Kerran meni kaksikin yötä, ettei tullut nukuttua.

”Päivät kirjoitin ohjelmaa, tein laskelmia ja suunnitelin, että mitä tehdään. Ja taas menttiin kokoukseen ja katsottiin että missä nyt mennään – onko kenties tullut uusia hakemuksia. Kyläyhdistyksille pidettiin ennakkotilaisuuksia ja illat meni kyliä kierrellessä. Se oli tätä pyörytystä sinne heinäkuun loppuun asti. Maa- ja metsätalousministeriön ylitarkastaja Risto-Matti Niemi oli merkittävässä roolissa. Myös Eero Uusitalo oli tärkeä kontaktihenkilö. Ei ollut asiaa, josta hänelle ei olisi voinut soittaa ja kysyä.”

Toiminta oli hyvin aktiivista. Järjestettiin tilaisuuksia, joissa Ansa luennoi ja informoi POMOsta. Kokouksia pidettiin vähintään kerran viikossa, pääsääntöisesti sihteeri Riitta Tuomela-Aallon kotona. Kokoukset olivat aina hyvin pitkiä. Oli harvinaista, että kokouksista olisi päässyt lähtemään ennen puoltayötä, viimeisin ohjelman hiomiskokous päättyi neljän maissa aamuyöllä. Kotiin päästyään Ansa jatkoi saman tien ohjelman loppuvalmistelua. Valmiin paketin aikaansaamiseksi meni vielä seuraavakin yö.

Lopullista versiota lähdettiin tulostamaan seuraavana aamuna Maataloustuottajain Satakunnan Liitto-tiloihin. Hakemuksen tuli olla ministeriössä kello 16 mennessä ja jotta se varmasti ehtisi ajoissa perille, päätettiin ottaa varman päälle: Hakemusta lähdettiin viemään ministeriöön autokyydillä, kuskinaan Karhuseudun varapuheenjohtaja Markku Myllymäki.

Haastateltavana Ansa Kulmala

Karhuseutu ry

Esa Jussila avitti Leaderin alkuaskeleet

Kärsämäen kunnanjohtaja Esa Jussila on istunut näköalapaikalla Leader-toimintatapaa perustettaessa.

EU:n myötä maaseudun aluekehittäminen kohtasi aivan uusia tuulia.

- Seutukunnittain laaditut kehittämisohjelmat kilpailivat keskenään, ja parhaimmat pääsivät mukaan

”

Oli harvinaista, että kokouksista olisi päässyt lähtemään ennen puoltayötä, viimeisin ohjelman hiomiskokous päättyi neljän maissa aamuyöllä. Kotiin päästyään Ansa jatkoi saman tien ohjelman loppuvalmistelua.

Leader-ohjelmaan. Molemmat ohjelmat hyväksyttiin Leader-ohjelmiksi ja täten sai alkunsa Rieska-Leader sekä Keskipiste-Leader.

Erityisen innostavana asiana Esa Jussila pitää sitä, että suomalaisille ei ollut ongelma synnyttää uusia rakenteita. Sellainen Leader nimittäin oli. Se ei saanut olla kunta- tai valtiovetoinen, vaan aivan riippumaton uudenlainen toimija.

- Ei ollut mikään ongelma muodostaa uutta toimijaa, pidettiin vain väenkokouksia ja kerättiin yhdistykseen jäseniä mandaattijaosta kiinni pitäen ilman valtapoliitikkaa. Esimerkiksi saksalaisilla oli paljon vaikeampaa kaikkine kauppakamareineen ja eri järjestöineen, jotka kaikki ajoivat omia reviierejään ja roolejaan.

Esa Jussila kiittää Leader-toiminnan merkitystä maaseuduille ja kunnille.

- Monia kylätaloja, ulkoilualueita tai muuta vapaa-ajan infraa olisi ollut vaikea rahoittaa tai kunnostaa ilman Leader-tukea. Tuki on ollut myös hyvin tärkeä monelle pienyritykselle toiminnan käynnistämässä tai kehittämisessä. Ja on erittäin hyvä, että päätöksenteko on alueella, eli niillä ihmisillä, jotka tuntevat olosuhteet. Monet hankkeet ovat olleet suorastaan innovatiivisia ja koko maakunnalle tärkeitä, Esa Jussila summaa.

Esa Jussilaa haastatteli Anni-Mari Isoherranen
Keskipiste-Leader ry

Leader-ryhmät Suomessa

54 (+1
Ahvenan-
maalla)
ryhmää

Yhden ryhmän
alueella keskimäärin

50 000
asukasta

& **5**
kuntaa

Keskimäärin
Yhdessä ryhmässä

12 jäsentä
hallituksessa

& **2**
työntekijää

hankkeille jaettavana

**satoja
tuhansia
euroja** vuosittain

Suomalaisilla
Leader-ryhmillä
on yhteistyötä

yli 20
eri maan kanssa

Kuolemattomia ajatuksia Leader-toiminnasta

Toiminnan vaikutuksia miettiessä Reijon mieleen tulevat sanat pysyvyys, jatkuvuus ja alueellinen tasapuolisuus. Sitä kaikkea Maaseutukehityksen rahoittamaan toimintaan liittyy. Rahoitetut hankkeet näkyvät ja toimivat edelleen ihmisten arjessa ympäri koko toiminta-alueen.

Reijo on useammankin kerran hallituksen kokouksissa hilpeyttä herättäen heittänyt ilmoille Pirjo Siiskoselta kuulemansa kuolemattoman lauseen, jonka hän painoi tiukasti mieleensä ja sydämeensä jo yli 20 vuotta sitten eräässä seminaarissa, jossa Pirjo oli puhumassa maaseudun elinkeinojen monipuolistamisesta. Se on ollut kantavana voimana myös Leader-toiminnassa aktiivisen Reijon elämässä näihin päiviin asti ja se kuuluu näin: "...kuitenkin olen sitä mieltä, että urbaanisoituvassa yhteiskunnassa ruraalilla elämänmuodolla on mahdollisuutensa sen periferiassa."

Haastateltavana hallituksen puheenjohtajana toiminut Reijo Tikka
Maaseutukehitys ry

Mikä ihmeen kehittämisojelman?

Suhteet paikallismediaan ovat toimintaryhmytyössä tärkeitä. Ainakin kerran päästiin myös pääkirjoitukseen huumorimielessä. Toimittaja veisteli, että "ennen oli

”

Eräässä hallituksen kokouksessa aiheutui kiusallinen hiljaisuus, kun eräs tuore hallituksen jäsen tiedusteli kesken kokousta: "Mikä se sellainen kehittämissuohjelma on?"

maaseudulla separaattori, nykyisin koordinaattori". Mediahan käyttää suurta valtaa ja pian koordinaattorin titteli muutettiin toiminnanjohtajaksi.

Mieleeni on jäänyt myös eräs hallituksen kokoukseen liittyvä tapaus. Eräässä hallituksen kokouksessa aiheutui kiusallinen hiljaisuus, kun eräs tuore hallituksen jäsen tiedusteli kesken kokousta: "Mikä se sellainen kehittämissuohjelma on?" Asia kyllä selvitettiin hänelle. Tuohon aikaan Leader-ryhmien hallitusten jäsenten perehdytys ei ollut ihan nykytasoa.

Ohjelmakausien vaihtuessa työäärä oli välillä erittäin suuri suhteessa toimintaryhmän henkilöstön kokoon. Tällöin hyvä huumori oli ainut tapa selviytyä kaikista merkillisistä tilanteista. Parasta oli päästä käymään hanketoimijoiden luona, jotka ohjausryhmien kokouksissa auliisti esittelivät hankkeidensa tuloksia ja samalla neuvontakin sujui jouhevasti. Kokousten kahvitarjoilujen myöhempi vertailu oli työkaverien kesken olennaista. Tuolloin kehitettiin ns. pullaindeksi, joka sopisi hyvin yhdeksi sosiaalisen pääoman mittariksi laajempaankin käyttöön.

Manu Rantanen
Varsin Hyvä ry

Kantri syntyi Tampereen seutukunnan tarpeista

Leader-toiminta täyttää 20 vuotta. Tampereen seutukunnassa maaseudun kehittämistä rahoittava Leader-ryhmä Kantri ry ei syntynyt kivulta.

–Ei parikymmentä vuotta sitten uskottu, että EU:sta voisi saada rahaa Suomen maaseudulle. Lähinnä naureskeltiin, Leader-toiminnassa pitkään mukana ollut kylä-, kunta- ja poliittinen vaikuttaja Juha Kuisma muistelee.

Suomi liittyi Euroopan Unioniin vuonna 1995.

Tampereen seutukunta oli vuosina 1995–1996 maaseudun rahoitusohjelmien LeaderII- ja 5B-tukialueen ulkopuolelle jäävää ns. "valkoista aluetta." Valkoiselta alueelta ei voinut edes hakea rahoitusohjelmaan.

Rahoituksen saamiseksi Maaseutuelinkeinojärin johtaja Juha Tanilan johdolla kokoonnuttiin 1996 käsittelemään Pilottikylä-nimisen hankkeen aloitushakemusta Maa- ja metsätalolle, Tampereelle.

–Elinkeinojärin rahoittama ohjelma nähtiin kuitenkin mahdollisuutena, joten haettiin siihen Pilottikylä-hankkeen avulla, muttei päästy. Samoihin aikoihin Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin paikallisen omaehtoisen maaseudun ohjelma, eli POMOa. Heinäkuussa 1997 perustettu Kantri ry haki ja hyväk-

syttiin POMO-rahoituksen alle ja toteutti ensisijaisesti POMO:n Kantri-seutuohjelmaa. Perustamisvaiheessa mukana oli kaksikymmentä kyläyhdistystä, kaksi jäsenkuntaa ja muutamia muita yhteisöjä, Pirkan kylien kylähankkeen kautta vuonna 1998 Kantriin töihin tullut hankeaktivaattori Airi Paananen muistelee.

Pilottikylä-hankeessa selvitettiin seutukunnasta mukaan tulleiden kylien kehittämiskohteet työllisyyden, ympäristön ja asumisen osalta, sekä rahoituslähteet.

–Hankkeen vetäjä Timo Hanhilahti lajitteli 1997 alkupuolella hankeideat erilaisiin toimenpiteisiin ja jaloisti osan ideoista yhteisiksi seudullisiksi hankeaihoiksi, kuten muun muassa maisemasuunnitelmiksi, kyläavustajaselvityksiksi ja kehittämishankkeiksi. Sitä kautta Kantrinkin rahoittamien hankkeiden otsakkeisiin tuli ympäristönsuojelu, asuminen, yhteistyö ja elinkeinot, Paananen tietää.

Timo Hanhilahden Pirkan kylien tiedotuslehteen kirjoittaman artikkelin (1998) mukaan ”Kantrin synnytyksessä äitinä lienee ollut Pirkan kylät. Isyyden suhteen on jo vaikeampaa, koska epäiltyjä on useita. Juha Tanila, silloinen yritystutkija TE-keskuksen maaseutuosastolla, pani alulle Pilottikylä-hankkeen, joten kuuluu epäiltyjen

”
Toimintamme tarkoitus on pysynyt alusta asti samana: parantaa asukkaiden henkistä ja yleistä taloudellista hyvinvointia sekä kehittää ympäristöä asukkaiden hyvinvoinnin ja ympäristönsuojelun näkökulmasta.

joukkoon. Nimivaihtoehtoista tuli valituksi Takamaan koulun opettajan, Juhani Vahtokarin ehdotus.”

Maaseudun kehittämisen rahoitusmalleja oli 90-luvulla monia. Yksi niistä oli Leader, joka alkoi vuonna 1995 levittäytyen 2000-luvun alusta Leader-ryhmien kautta koko Suomen maaseudulle. Nyky-Suomessa toimii 56 eri Leader-ryhmää. Esimerkiksi Ruotsissa kaikkialla maaseudulla ei ole mahdollista hakea Leader-tukea. Tuki jakaantuu eri ohjelmakausille. Nykyinen ohjelmakausi kattaa vuodet 2014–2020. Leader-toiminta sisältyy Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan EU:n ohjelmakaudella 2014–2020. EU:n rahoitusosuudesta n. 5 %, eli n. 300 miljoonaa euroa, on varattu 56 paikallisen Leader-ryhmän toimintaan. Kantrin osuus on tästä 4,7 miljoonaa euroa julkista rahoitusta. Rahaa voivat hakea alueen kunnat, yritykset ja yhdistykset.

–Kantavana ajatuksena on omaehtoisuus sekä paikallisen asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntäminen. Leader-ryhmät tekevätkin omat kehittämissuunnitelmansa alueensa tarpeiden mukaan. Leader-rahoituksella voidaan tukea esimerkiksi maaseudun yritysten perustamista, kehittämistä ja investointeja, kylien elinvoimaisuutta, harrastusmahdollisuuksia ja kansainvälistä toimintaa, Airi Paananen valottaa.

Kantri ry:n toiminta-alueena on Lempäälä, Orivesi, Pirkkala ja Vesilahti sekä Kangasalan, Nokian, Tampereen ja Ylöjärven maaseutualueet.

–Toimintamme tarkoitus on pysynyt alusta asti samana: parantaa asukkaiden henkistä ja yleistä taloudellista hyvinvointia sekä kehittää ympäristöä asukkaiden hyvinvoinnin ja ympäristönsuojelun näkökulmasta, vuodesta 2007 Kantrin toiminnanjohtajana toiminut Kari Kyllälahti kertoo.

Juha Kuisman mukaan Leader-toimintaan ei uskottu sen käynnistyessä.

–Ei siihen uskottu, naureskeltiin vaan, että saadaan ko sitä kautta muka rahaa. 1990-luvun loppu oli kuitenkin positiivista talouskasvua ja Jääkiekon MM-kisavoiton nosti kansallista itsetuntoa. Eteenpäin mentiin ja enemmistö kannatti EU:ta. Oli kuitenkin myös alueita, joissa ei haluttu lähteä hakemaan rahoitusta vaan sen takia, että jurnutettiin EU:ta vastaan.

Airi Paananen vahvistaa Kuisman sanat ja uskoo, ettei Leader-toimintaan uskottu sen takia, että kylillä ei oltu totuttu siihen, että joku taho voisi tukea kylätoimintaa rahallisesti.

–Silloin olisi tarvittu rahaa muun muassa järvien ja teiden kunnostukseen, mutta korkeammalta taholta tuettiin lähinnä kylätalojen rakentamista ja korjausta. Nykyisin Leader-rahalla tuetaan myös kylien infraa. Kuinka hyvässä kunnossa maaseutu olisikaan, jos tukea

tähän olisi annettu jo aiemmin, Paananen miettii.

Aikojen saatossa isoja muutoksia Leader-toimintaa on tullut muun muassa byrokratian lisääntymisellä ja toiminnan laajenemisena maaseudun yritysten tukemiseen.

Juha Kuisman mukana Leader-toiminta sopii kaikista nykyisistä maaseudun kehittämiselementeistä parhaiten maaseutukulttuuriin.

–Leader on aitoa ruohonjuuritason kehittämistä, joka tuottaa usein näkyviä tuloksia luomalla omaehtoisuutta ja yhteisöllisyyttä. Osa muista EU-jutuista, kuten työllisyystoiminta on lumetointia, joka hyödyttää itse koneistoa, muttei toiminnan ydintä.

Kuisman sanoin Leader-toiminta osoittaa maaseudulle, että EU-jäsenyys on muutakin kuin maatalouspolitiikkaa.

–Globaalisti kehitys käy maaseutua vastaan. Maaseudun arvostus tulee kuitenkin nousemaan muun muassa biotalouden kautta.

Juha Kuisma pitää Leader-toiminnan vapautta ”valtavirrasta” sen menestyksen salaisuutena.

–Monessa muussa maassa ei ole näin itsenäinen ja vapaa malli kuin Suomessa. Esimerkiksi Irlannissa toiminnasta tuli jäykempää, kun kunnat otettiin vahvemmin mukaan. Pelkään, että Suomessakin Leaderiä koitetaan valtavirtaistaa ja tehdä siitä vahvemmin viiranomaistointia. Toivottavasti ryhmät pystyvät pitämään puolensa, Kuisma toivoo.

Leader-mallia aletaan tuoda myös kaupunkien kehittämisen tueksi.

– Leader-toiminnalla säästetään yhteiskunnan varoja, sillä rahoitus koostuu EU:n, valtion ja kuntien rahan lisäksi useimmiten hakijan omarahoitusosuudesta. Kyllä kaupungeissakin kaivataan kylätaloja. Maaseudun ja kaupungin täytyy tulla toisiaan vastaan, päällekkäin, oppia toisiltaan, koska molempia tarvitaan.

Teksti: Vilja Pyly

Vi ockuperade Studieförbundet – det gick ihop med medlemmarnas intressen och det blev ett verktyg för LEADER 100 %

Henrik Svarfvar, med yrkesmässiga livsgärningen inom Österbottens svenska producentförbund ÖSP, blev den första ordföranden i den registrerade föreningen Studieförbundet i Österbotten som förde oss in i EU-tiden. Med de nya tiderna kom nya seder: anpassning till projektarbete och delvis, motvilligt, till EU-byråkratien.

Den röda tråden under alla år inom Studieförbundet har dock varit att på olika sätt främja lokal utveckling.

Studieförbundet i Österbotten har sina rötter i 1950-talet och var en frivilligorganisation, som länge var oregistrerad. Med fokus på bildning och organiserandet av studiecirkel fungerade Studieförbundet i Österbotten under Svenska studieförbundet som en samlingspunkt för folkrörelserna. Namnkunniga anställda fanns det på den tiden, bland andra Ingrid Saxberg. På 1970-talet kom Svenska folkskolans vänner starkare in i bilden och Henrik fungerade parallellt med engagemanget i Studieförbundet i Österbotten också som viceordförande i direktionen för Svenska studiecentralen ända in i 2000-talet.

Studieförbundet i Österbotten inregistrerades som en registrerad förening på 1990-talet. Stiftelseurkunden är undertecknad i Solf den 19 juni 1995 av namntecknare för Österbottens svenska lantbrukssällskap, Svensk Ungdom i Österbotten, Molpe byaråd, Henriksdals byförening, Oravais hembygdsförening, Svenska Österbottens ungdomsförbund, Föreningen Brage i Vasa och Österbottens svenska producentförbund. Upptakten till att Studieförbundet i Österbotten blev en juridisk person föregicks av ett intensivt fotarbete med att hämta information om LEADER-modellen, från jord- och skogsbruksministeriet och från Europa.

”Vi ockuperade Studieförbundet”, säger Henrik. Med det menar han att organisationerna som Folkhälsan, lantbruks- och producentorganisationerna, ungdomsrörelsen, marthorna, med flera, enades om att man skulle göra om Studieförbundet till ett verktyg för LEADER-verksamheten i Österbotten. Möjligen var det ett utslag för filosofin ”man tager vad man haver” som gjorde att valet föll på det oregistrerade samarbetsorganet Studieförbundet i Österbotten, men i ljuset av förankringen i föreningsväsendet blev det helt naturligt. Ett första steg var att skapa en juridisk person. En grupp var tillsatt för att fila på Studieförbundets stadgar så att de var anpassade till byråkratins krav, inte minst trepartssammansättningen för föreningar, företagare och kommuner. I den beredande gruppen deltog bland andra Henrik som ordförande, Ann-Sofi Backgren som sekreterare, Karl Beijar och sedermera Håkan Nordman representerade Folkhälsan, Dan Witting från ÖSL och Peter Bjurs från SÖU. Henrik minns att speciellt Peter Bjurs ägnade mycket energi åt att fila på stadgorna och att man också fick starkt expertstöd från juristerna vid SLC.

Studieförbundet blev vald till lokal aktionsgrupp redan i första varvet då LEADER introducerades i Finland. Henrik fungerade som ordförande och Jerker Johnson anställdes som den första verksamhetsledaren

med det nya LEADER i fokus. Henrik minns ännu den högtidliga ceremonin i Ständerhuset då de första leadergrupperna utsågs och man tog emot bekräftelsen av ministern. Det faktum att Österbotten var bland pionjärerna har nog haft en stor betydelse för vår närvaro inom den nationella landsbygdspolitiken. Tack vare fotarbetet som Peter Backa gjort har Österbotten haft en aktiv roll i centralorganisationerna för LEADER-genomförandet i landet.

Henrik minns speciellt olika roliga episoder från då man marknadsförde LEADER åt kommunerna i Österbotten. Han tänker speciellt på den gången då han för Studieförbundet, Kaj Suomela för NTM-centralen och Hans Beijar besökte kommunerna för att träffa kommunledningarna och berätta om programperiodens genomförande. I en kommun i norra delen, minns Henrik, hade kommunens fäder och mödrar helt sonika glömt bort att projekt-deputationen var på kommande med sitt halvdagsprogram och där stod Henrik, Kaj och Hans utan värdar den eftermiddagen. Slutet gott, allting gott: alla kommuner kom med. Kommunerna har varit betydelsefulla för organisationens finansiering men även för styrelsearbetet och det är många förvaltare som har gjort långsiktiga insatser. En kommunalare som Henrik lyfter fram är Peter Andersén, men det finns förstas också många andra.

Korsholms kommun har haft en central roll under uppstartsskedena. I många år fick organisationen husrum i ämbetshuset i Smedsby. Det ekonomiska värdet av stödet var centralt för en förening som, trots att man snurrade många EU-miljoner, hade en knapp privat ekonomi.

Det internationella samarbetet var också starkt närvarande. Henrik minns personligen besök i Västerbotten, Gävleborg, med mera. Han har starka minnen från Sandviken och från Skellefteås landsbygd som då visade intresse för samarbete med oss.

Projekt har tidvis haft svårt med sitt rykte: de har förknippats med byråkrati, kortsiktighet, med mera. Då kritiken stundvis ökat i styrka har Henrik inte varit rädd för att säga ifrån: ”gnäll inte, ni tar ju faktiskt hem mycket pengar till regionen genom att vara med i EU-programmen”. Henrik är också tacksam för att han fick utrymme vid ÖSP att arbeta för landsbygdsutvecklingen på det här viset. Att Studieförbundet anammade EU-projektänkter och blev en lokal aktionsgrupp inom LEADER betecknar Henrik på följande sätt: ”Det gick ihop med medlemmarnas intressen och det blev ett verktyg för LEADER 100%”.

Mats Brandt
Aktion Österbotten

Täti muistele Leader-kauden alkuaikoja

Niin, olinhan siellä minäkin. Silloisilla Seinänaapureilla (=nippu kuntia Seinäjoen ympäristössä) oli yhtäkkiä käsissään hyväksytty Leader-hakemus. Siispä palkattiin projektipäällikkö (minä), jonka tehtävänä oli perustaa kehittämissyhdistys itselleen työnantajaksi ja trimmata alkuperäisestä hakemuksesta MMM:stä tulleiden uusien ohjeiden mukainen suunnitelma. Rahataulukkokin iskettiin käteen. Siitä piti sirotella sopivia summia eri toimintalinjoille (vai painopisteille vai mille lie, näillähän on eri ohjelmakausilla ollut eri nimiä). Siinä meinasi tulla tollikko: ohjeiden mukaan EU + valtio + kunnat = 100% mutta sitten vielä yksityistä x%. Mitä ihmeen EU-matematiikkaa se on, kun menee prosentit yli sadan? Ah sitä valaistuksen hetkeä, kun tajusin, että EU + valtio + kunnat = 100% JULKISESTA!

Minun oli siinä mielessä helppoa hypätä Liiverin kyytiin, että olin vetänyt samaisella Seinänaapurialueella yhtä ensimmäisistä EU-rahoitteisista hankkeista. Siinä kehitettiin monipalvelupisteitä kylille. Työnantajani oli Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus (nyk. Ruralia-instituutti) Seinäjoella. Siitä hankkeesta ja työyhteisöstä oli paljon apua jatkosakin. Lisäksi auttoi alueen tunteminen. Minua ei näillä kulmilla saa eksymään. Aika monella kylätalolla on tullut käytyä kansanvalistussessioita ja ideointipajoja pitämässä. Sen opin, että kunnolla kannattaa pukea, oli keli ulkona sitten mikä tahansa. Seuraintalot ovat pahimmillaan jäätäviä, T-paidalla ei joka paikassa ke-

”

Sen opin, että kunnolla kannattaa pukea, oli keli ulkona sitten mikä tahansa. Parin nuhan jälkeen senkin sitten oppi, vaatteilla ei kannattanut koreilla.

Leader-rahaa voi hakea kun on idea ja intoa paikkakuntansa kehittämiseen.

sälläkään tarkene. Parin nuhan jälkeen senkin sitten oppi, vaatteilla ei kannattanut koreilla.

Ensimmäinen toimistoni Liiverin hommissa oli oman keittiöni pöytä. Aluksi oli aika yksinäistä kun puursin alkuun liittyvien järjestelyjen kanssa. Mutta hiljalleen joukko laajeni. Tuli hyvä hallitus ja sille Vuorenmaan Tarmosta mainio puheenjohtaja. Hän oli hyvä pomo. Valtakunnallisissa tapaamisissa näki muita toiminnanjohtajia. Maantieteellisesti lähimpien ryhmien kanssa

tehtiin alusta saakka paljon yhteistyötä. Samoin lähiviranomaisten kanssa oli hyvät välit. Aluksi TE-keskuksessa asioitamme hoiti Kaarlo Lepistö, myöhemmin Antti-Jussi Oikarinen. Molemmat järjen miehiä, joiden kanssa oli helppo asioida. Muistan, kuinka annoimme Sirosen Pasin (Liiverille palkattu yritysneuvoja) kanssa Kaarlolle joululahjaksi nätisti paketoitun aspiriinipaketin korvaukseksi aiheuttamastamme kivusta ja särystä. Kaarlon pokka piti hyvin.

Aika Liiverin toiminnanjohtajana oli mahtavan kauden ihanaa ja tappavaa. Sai tehdä ihan kaikkea, nuukuksissamme siivosimme itse toimistonkin. Se oli perustettu paikallisen opiskelija-asuntoyhtiön toimiston ylimääräiseen huoneeseen. Oli mahtavaa olla mukana aloittamassa jotakin aivan uutta. Sai päättää, kuinka toimitaan, miten rutiinit järjestetään, kuinka työt hoidetaan. Tykkään kehittää. Teimme lomakepohjia, sovimme käytänteistä, hankimme vanhoja huonekaluja kaupungin varastosta... Pahimpina viikkoina oli kolmekin iltakeikkaa eri puolilla aluetta. Kotiin ajellessa kävi vielä ylikerroksilla ja nukahtaminen kesti. Ne illat olivat vähän kuin stand upia. Piti tarjota asiaa viihdyttävässä muodossa ja saada porukat innostumaan. Ja sitten seuraavana aamuna taas virkeänä töihin.

Työ henkilöityi, minua sanottiin Liiveri-Ninaksi. Alkuaikojen lehtijutuissa ei oikein ollut muuta sisältöä kuin meikäläisen naama ja juttua siitä, että rahaa olisi nyt tarjolla. Hetkittäin tuntui, että kauppareissuillakin joku tuli kyselemään rahasta ja oman hankkeen päätösten etenemisestä. Ihmiset ovat ihania ja kamalia. Oli hienoa tutustua niin moneen mainioon tyyppiin, osan kanssa olen tekemisissä vieläkin. Ei niin erityisen kivaa oli tutustua kaikkiin niihin ihme hyypiöihin, jotka sana ”raha” sai kömpimään koloistaan (osasin muuten varoittaa heistä seuraajaani, suurin osa ottikin aikanaan myös häneen yhteyttä). Se pitää muistaa, että ketään ei ole karvoihin katsomista. Liituraitapuku ei auta eikä paskainen haalari pahenna! Joidenkin vallankäyttäjien kanssa asioidessani tunsin oloni tosi pieneksi. Maaseudun kehittäminen kun ei ollut silloin erityisen muodikasta. Näiden isojen herrojen murinoita kuunnellessani mietin että ihmisen suuruus mitataan sillä, kuinka hän käsittelee pienempiään.

”

Liiveri oli minulle jotenkin niin omaa, että en ajatellut olevani työntekijä vaan vastuussa ihan kaikesta.

Liiveri oli minulle jotenkin niin omaa, että en ajatellut olevani työntekijä vaan vastuussa ihan kaikesta. Esimerkiksi toisinaan kun yhdistyksen tilillä ei ollut riittävästi rahaa, maksoin kaikki muut laskut paitsi oman palkkani. Sen maksoin sitten, kun MMM:n maksatukset taas tulivat. Kyse oli vain päivistä, joskus parista viikosta. En pitänyt asiaa sen arvoisena, että olisin joskus sanonut siitä hallitukselle. Palkkaani en hoksannut koko aikana pyytää korotuksia, kun nuo ay-asiat ovat jääneet vieraksi. Oli se homma muutenkin jälkikäteen ajatellen aika villiä. Esimerkiksi mistään työterveyshuollosta ei ollut puhuttakaan. En vain hoksannut, että sekin pitäisi järjestää. Olimme Pasin kanssa yksinkertaisesti sopineet että jos on vaivoja niin sitten TK:n jonoon ja sillä siisti. Eikä siinä mitään, hommat sujuivat oikein hyvin, ei mitään valittamista. Mutta hyvä, että institutionalisoituminen on tullut toimintaryhmiinkin ja ne henkilöstöasiat, jotka pitää järjestää, osataan järjestää.

Kehittämistä en ole jättänyt ja hankeasioita pyörittelen yhä vain. Mihinkäs sitä karvansa vaihtaisi. Oikein paljon terveisiä 1. kauden toiminnanjohtajille, missä sitten nykyään vaikuttavatkaan!

Nina Harjunpää

Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys ry/ Epanet

Kesä Leader-suunnitelmien parissa

Olin juuri aloittanut työni Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksessa Mikkelissä vuonna 1996, kun pääsin ensitöikseni tutustumaan Leader-toimintaan. Koska minulla ei uutena työntekijänä ollut kesälomaa, vietin koko kesän kirjoitellen erään Leader-ryhmän suunnitelmaa. Olimme ryhmän kanssa vieneet läpi hyvin perusteellisen osallistavan suunnitteluprosessin ja koin, että olin päässyt käytännössä keskelle tärkeätä prosessia. Juuri samaan aikaan Leaderiä nostettiin esiin ja institutionalisoitiin Suomessa.

Tähän prosessiin kytkeytyi myös ensimmäisten Leader-kehittämissuunnitelmien arviointi vuoden 1996 alussa, josta kehkeytyi aika kiintoisa, tai ainakin mieleenpainuva väittely. Siinä sekä Hannu että Eero Uusitalo mittelivät sanan voimalla siitä, oliko suunnitelmista tehty arviointi ja Eija Lahtisen siitä julkaisema artikkeli vienyt Leaderiä eteenpäin vai antanut argumentit vastustaa sitä. Tämä keskustelu jatkui vielä tämän tapahtuman jälkeenkin.

Olen työskennellyt Leaderin parissa melko yhtenäisesti Ruraliaassa tuosta vuodesta 1996 lähtien sekä arviointien että erilaisten hankkeiden kautta. Viimeksi

valmistui kv-hankkeita koskeva selvitys, jossa Päivi Pylkkänen oli mukana. Päivihän oli ministeriössä valmistelemaan Leader-aloitetta ja hän on siinä mielessä ehdottomasti yksi Leader-toiminnan pitkäaikaisimpia asiantuntijoita.

Torsti Hyyryläinen
Ruralia-instituutti

Ilma-alus nousi siiville Leader-rahoituksen avulla

Erikoisimpana ja mielenkiintoisena hankkeena oli Leader II kaudella Bleriot ilma-aluksen rakentaminen. Rahoituspäätös tehtiin 10.7.1997 ja rahoittajana toimii Joensuun seudun Leader-yhdistys. Alatoimenpide oli B6. Kustannuksiksi tuli 19 179,36 mk (3 225 €). Silloin Leaderia rahoitettiin kolmesta eri rahastosta /ESR, EAKR ja EMOTR.)

Tuen hakijana oli paikallinen puuseppä; tuolloin yksityisihmisistä koostuva ryhmäkin saattoi hakea yleishyödyllistä hanketta. Hanketta käsiteltiin maakunnallisessa viranomaisryhmässä, jossa vähän epäiltiin, että tuleeko siitä mitään. Toisaalta mietittiin, että juuri tällaisia esimerkkejä kaivattaisiin.

Hankkeen suosio yllätti kaikki: jopa Ranskan TV teki ilma-aluksesta ohjelman! Hyvin pitkiä matkoja kone ei ole lentänyt, mutta käsittääkseni se edelleen harrasteilmailijoiden tiedossa!

Tuomo Hämäläinen
Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Jalkapalloa Reinot jaloissa

Vetovoimainen Vesanto -hankkeen tavoitteena oli lisätä vuorovaikutusta ja verkostoitumista Vesannon alueen vapaa-ajan asukkaiden ja paikallisten asukkaiden välillä sekä parantaa joustavan asumisen edellytyksiä. Hankkeen myötä Vesannolle tuli myös jäädäkseen Reiska MM-jalkapallotapahtuma: käytännössä siis jalkapalloa Reino-tossut jalassa.

Huikkaan suosioon noussut MM-turnaus kokosi jälleen vuoden 2016 heinäkuussa yli 100 joukkuetta ja yli 1000 tossutaituria Vesannon upeille nurmikentille mitteleämään enemmän tai vähemmän tosissaan paremmuudestaan. Fiilis ja meno oli taattua Reiska-meininkiä!

Sanna Kauvosaari
Kehittämisyhdistys Mansikka ry

Sinnikkyys palkittiin

Ensikosketukseni maaseudun kehittämiseen ja Leader-toimintaan tuli Eteläpohjalaiset kylät ry:n käynnistämän kylätoimintakoulutushankkeen kautta. Olin aloittanut vuonna -97 kansalaisopiston rehtorina ja syksy -98 oli poikkeuksellisen kiireinen. Olin saanut kirjeen maakunnallisen kylätoimintakoulutushankkeen käynnistymisestä, mutta en reagoinut tähän mitenkään, kun monet muutkin asiat työllistivät. Toimistomme oli silloin kunnantalossa ja eräänä päivänä keskukselta tuotiin pöydälleni faksi, jossa samaista hanketta jälleen mainostettiin. Fakseja oli kuulemma syytänyt koneesta peräjälkeen kymmenkunta ja oli päätelty, että todennäköisesti faksin oli ollut tarkoitus päätyä pöydälleni. Tämäkään ei kuitenkaan saanut vielä minua innostumaan aiheesta. Mutta kun kirjeen ja fakseja lähettänyt projektipäällikkö Osmo Autio vielä soitti ja kysyi, voiko tulla tapaamaan minua yhdessä kyläasiamies Juha Pohjosen kanssa, en tällaisen sinnikkyuden jälkeen enää kehdannut kieltäytyä.

Miehet siis saivat kuin saivatkin audienssin kiireitteni keskellä ja Pohjosen parin tunnin paatoksellisen puheenvuoron jälkeen en kerta kaikkiaan voinut kieltäytyä hankkeeseen mukaan lähtemisestä. Olin juuri näihin aikoihin muuttanut perheeni kanssa pieneen kylään asumaan, joten maaseudun kehittäminen toki kiinnosti tämänkin vuoksi, ajankohta hankkeen aloitukselle oli vain mahdollisimman huono. Osallistuin itsekin hankkeen tilaisuuksiin ja sain sen myötä tietoa

**Hankkeen myötä
Vesannolle tuli
jäädäkseen Reiska
MM-jalkapallo-
tapahtuma:
käytännössä siis
jalkapalloa Reino-
tossut jalassa.**

myös Leader-toiminnasta, joka vaikutti innostavalta ja mielenkiintoiselta. Toiminnan arvomaailma oli hyvin lähellä kansalaisopistojen ja vapaan sivistystyön arvoja, mutta samalla se tuntui tuovan jotain uutta ja virkistävää maaseudun kehittämiseen.

Saimme jo hyvissä ajoin tietoomme, että Leader-rahoituksen saaminen edellyttää ruohonjuuritason ideoitten huomioimista. Joulun tienoilla -98 ideoimmeikin pikavauhtia neljän kansalaisopiston ja kylätoimintakoulutushankkeen voimin Tulevaisuustärskyjen nimellä pidetyt tilaisuudet, joihin kutsuttiin räväkästi kaikkia alueen asukkaita seuraavasti: ”Tultihin kosimahan – Sinä maaseudun tulevasta suunnasta huolta kantava, tule mukaan TULEVAISUUSTÄRSKYILLE. Ideoidaan yhdessä maaseutu uuteen nousuun”. Tilaisuudet pidettiin heti tammikuun alussa kaikissa alueen yhdeksässä kunnassa. Yksi selitys ajankohdalle oli se, että tilaisuudet haluttiin pitää ennen opiston tavanomaisten kurssien käynnistymistä niin, että kaikki halukkaat varmasti pääsisivät mukaan. Toinen selitys - jonka nyt liki 20 vuotta myöhemmin uskaltaa ehkä kertoa - oli se, että kun tilaisuudet suunniteltiin ja mainostettiin joulunpyhien tienoilla, ei kukaan kunnan viranhaltija ehtinyt

torppaamaan niitä. Oman säväyksensä toi siis se, että kaikki eivät ylenpalttista innokkuuttamme oikein tahdoneet ymmärtää, ja tilaisuuksiin liittyikin mieltä kohottavaa kansanliikkeen tuntua. Tilaisuudet poikivat runsaasti monenlaisia ideoita, joita käytettiin hyväksi tuonempana kehittämissohjelmaa kirjoitettaessa.

Aisapari perustettiin keväällä -99 ja tulien mukaan hallitukseen. Uuden hallituksen ensimmäisiä haasteita oli saada yhdistykseen riittävästi jäseniä. Olin silloisen puheenjohtajan Asko Peltolan ja hallituksen jäsenen Mervi Niemi-Huhdanpään kanssa jossain kehittämisseminaarissa ja automatkalla syntyi idea alueen yhteisistä iltamista. Iltamat päätettiin toteuttaa niin, että jokaisesta alueen kunnasta pyydetäisiin noin kymmenen minuuttia kestävä esitys, jossa kuvattaisiin kunnan tulevaisuutta tietyinä tulevaisuuden vuotena. Koska itseäni oli jo pitkään kiinnostanut kokeilla draaman kirjoittamista, olin valmis kirjoittamaan kehysdialogin, joka sitoisi nämä yhdeksän esitystä yhteen.

Näytelmän kehysjuoneksi muotoutui EU-tarkastajan ja paikallisen kulttuuripehtoorin kiertoaajelu alueen kunnissa tänä tulevaisuuteen sijoittuvana vuotena. Omalla alueellani ongelmia tuotti ainoastaan Lappajärvi,

jossa ei toiminut tähän aikaan teatteriryhmää eikä esitystäkään siis tahtonut löytyä. Olin jo hiukan turhautunut kyselemiseen ja olin päättänyt, että mikäli esitystä ei löydy, kehystarinana tulee muutos ja paljastuu, että Lappajärvi on sittenkin tulivuoren purkauksen peruja ja tulivuori on jälleen aktivoitunut. Onneksi en kuitenkaan joutunut upottamaan Lappajärveä laavan alle: Lappajärven tulevaisuuden visiossa oli herätelty henkiin taannoinen, valtakunnallistakin mainetta saanut Tulivuorirock, jossa paikallinen bändi soitti. Huvittavaa kyllä, muutamien vuosien jälkeen esityksestä Tulivuorirock käynnistyi todellisuudessaakin. Kovin kaukaa haettu kuvitelma ei liioin ollut se, että näytelmässä Kauhavan kansainväliselle lentokentälle laskeutui vuoro suoraan Brysselistä – kun Kauhavan lakkautetun lentosotakoulun tiloihin tuli pakolaisten vastaanottokeskus, keskustelua syntyi lentokentän mahdollisesta avaamisesta kansainväliselle liikenteelle. Suunta olisi kylläkin tässä tapauksessa ollut etupäässä Kauhavalta kohti Lähi-Itää. Kehyskertomuksen kirjoittajana muistan hiukan haasteelliseksi sen, että näytelmän päätösjakson sain käsiini aamulla, kun esitys oli saman päivän iltana. Iltamat olivat onnistuneet ja uusia jäseniä saatiin kertaheitolla valtaisa joukko: jokaisesta iltamissa mukana olleesta tuli nimittäin automaattisesti Aisaparin jäsen, mikäli henkilö ei erikseen jäsenyydestä kieltäytynyt.

Leader-toiminta sysäsi vauhtiin merkittävimmät henkilökohtaiset projektini: Aisapari-iltamien myötä sain mahdollisuuden kokeilla käsikirjoittamista, jonka huomasin sitä kautta omimmaksi kirjoittamisen lajiksi. Teatterihankkeet puolestaan kannustivat jatko-opiskelijaksi, ja toivon mukaan kansalaisopistoihin ja sosiaaliseen pääomaan liittyvä väitöskirjani valmistuu parin vuoden sisällä – kunhan vain Leader-toiminnan aikanaan herättämä kehittämissinnostus pysyisi kurissa sen aikaa!

Leea Keto

Mukaan Leader-toimintaan kesken koulupäivän

Tulin lähteneeksi mukaan toimintaan, kun toiminnanjohtaja Reijo Urtti tuli kesken koulutunnin koputtamaan opettamani luokan ovelle. Sovittiin, että nähdään tunnin jälkeen kansliassa ja silloin Reijo pyysi minua mukaan toimintaan. Ensimmäinen kokous oli Joutsassa Joutsenlammella, jossa minut valittiin puheenjohtajaksi. Hyviä tyyppejä oli mukana hallituksessa. Voi sanoa, että toiminta oli kivaa hommaa kaiken kaikkiaan, vaikka olihan sitä välillä pieniä henkilöristiriitoja, kun

”

Jokaisesta iltamissa mukana olleesta tuli automaattisesti Aisaparin jäsen, mikäli henkilö ei erikseen jäsenyydestä kieltäytynyt.

mukana oli monia vahvatahtoisia ihmisiä. Toiminta oli vähän normaalia yhdistystoimintaa vaativampaa rahoituskuvioineen.

POMO-kausi oli vähän sellaista opettelua. Vähän kerrassaan tehtiin ja virheitäkin tuli, mutta toiminta kävi aina vain sujuvammaksi ajan myötä. Välillä rahoitus ja päätökset viipyivät ja kerran rähähdin asiasta Helsingissä pidetyssä koulutuksessa. Eero Uusitalo totesi siihen tynesti omaan tapaansa, että ”Älähän hättäile, kyllä ne tulevat!”

Toiminnalla oli merkitystä kylien kehittämisessä ja rahoitetut kohteet näkyvät edelleen ihmisten arjessa, kuten täällä Toivakassa kunnostettuna Huikon kylätalona tai rahoitettujen vesiosuuskuntien toiminnan kautta.

Kalevi Jääskeläinen
Maaseutukehitys ry

Esteet pois tieltä vesurilla raivaten

Olen ollut Vesuri-ryhmä ry:n hallituksessa ensimmäisen kerran vuonna 1997 varajäsenenä, Tarja Uusipaaston ollessa toiminnanjohtajana. Pääsin mukaan aivan toimintaryhmän alkutaipaleelle, ja muistan, kuinka meitimme ryhmälle nimeä. Vesuri-nimeen päädyttiin sen vuoksi, että vesurilla on tarkoitus raivata esteet maaseudun kehityksen tieltä. Vesuri-ryhmä on toiminnallaan ollut tienraivaajana ja kehityksen moottorina monella paikkakunnalla.

Jäin pois hallituksen toiminnasta jo puolen vuoden jälkeen, koska ryhdyimme Kuhmoisten 4H:ssa toteut-

tamaan vanhuspalveluhanketta yhdessä Jämsän ja Korpilahden 4H:n kanssa loppuvuodesta 1997. Hankkeen aluksi koulutettiin nuoria ja sen jälkeen heitä työllistettiin hankkeen kautta vanhusten avuksi piha-, siivous- ja kotitöihin. Asiakas maksoi puolet työntekijän palkasta, toinen puoli maksettiin hankkeen kautta. 4H-yhdistys palkkasi työntekijän, joka huolehti sopimusten teosta nuorten ja asiakkaiden kanssa sekä huolehti laskutuksesta ja palkanmaksusta. Hanke jatkui alkuvuoteen 2000 saakka, ja hankkeen aikana moni nuori sai töitä ja työelämäkokemusta ja kaksi työtöntä henkilöä palkattiin pidemmäksi aikaa hanketta hoitamaan. Asiakkaita riitti vielä hankkeen päättymisen jälkeenkin eri puolilla kuntaa monen vuoden ajan ja nuoret saivat töitä.

Toiminta hallituksessa on ollut minulle mieluisaa ja antoisaa!

Paula Häyrinen

Vesuri ry:n hallituksen jäsen

Savolaista hulluutta Lincissä

Pohjois-Savon Leader-ryhmillä kansainvälistyminen on ollut vahvassa roolissa. Hyvää yhteistyötä on tehty niin alueellisella, valtakunnallisella kuin Euroopan tasollakin. Yksi esimerkki kansainvälisestä toiminnasta on

”

Pian huomattiin, että Härkämäen laitekokonaisuus osoittautui varsin toimivaksi, sillä jo heti vuoden 2007 alussa Härkämäelle tehtiin Suomen kaikkien aikojen ensimmäinen supernovalöytö.

LINC-verkostotoiminta. Ylä-Savon Veturi on ollut mukana LINCverkostossa (Leader Inspired Network Community) sen perustamisesta eli vuodesta 2010 lähtien. Verkoston tavoitteena on verkottaa maaseudun kehittäjiä vuosittain järjestettävän tapahtuman avulla. Tapahtuman luonteeseen kuuluu myös ripaus paikallista hulluutta, jota isäntämaa saa tuoda esille parhaaksi katsomallaan tavalla.

Vuonna 2013 oli Suomen vuoro isännöidä LINC -tapahtuma. Kesäkuussa 2013 yli 220 maaseudun kehittäjää 15 eri valtiosta saapui Pohjois-Savoon. Tapahtuma toteutettiin vahvassa yhteistyössä Pohjois-Savon Leader-ryhmien (Kalakukko, Mansikka ja Ylä-Savon Veturi), alueen kuntien ja muiden maaseututoimijoiden sekä Maaseutuverkostopalvelujen kanssa. Tapahtuman teema oli hyvinvointi ja sen kärkenä tietenkin suomalainen sauna. Teema osui naulan kantaan; tunnelma oli riemukas ja vielä vuosien jälkeen tapahtumaa on muisteltu etenkin saunomisen osalta. Kun kansliapäällikkö Jaana Husu-Kalliolta on kysytty viime ohjelmakauden mieleenpainuvia kokemuksia, on hän maininnut LINC-tapahtuman avajaiset, jossa Iisalmen torilla viileässä kesäillalla vallitsi lämmin Leader-henki ja tunnelma!

Ylä-Savoon syntyi LINCin ja sauna-teeman myötä myös uusi tapahtuma: Löylyn tarkkuusheiton MM-kilpailut - ovathan suomalaiset heittokansaa! Tarkoitus on heittää lauteelta sääntöjen mukaisessa asennossa vettä kiukaassa olevaan lasikulhoon. Kauhallisia saa heittää kolme ja aikaa on puoli minuuttia. Leader-toiminta on siis tuonut alueelle elämää ja uuden kesä-tapahtuman, joka kasvaa ja kehittyy vuosi vuodelta. Eläköön Leader, eläköön savolainen hulluus!

Sari Hyttinen

Ylä-Savon Veturi ry

Perustähtitornista monipuoliseksi luontoharrastuskohteeksi

Tähtitieteen harrastusyhdistyksen Warkauden Kassiopeia ry on perustettu lokakuussa 2001. Heti yhdistyksen perustamisen jälkeen alettiin haaveilla omasta pienestä harrastuspaikasta. Yhdistyksen kangaslampilaiset jäsenet tiesivät hyvän paikan tähtitieteen harrastusta varten Kangaslammin Härkämäellä. Lisäksi tiedossa oli, että maaseudulla toimivat yhdistykset voivat saada hankerahaa Kehittämisyhdistys Mansikka ry:n kautta. Yhdistys tekikin hankesuunnitelman pienestä tähtitornista, parakkirakennuksen korjaamisesta toimistoksi

sekä laavusta. Hankeraha myönnettiin ja rakennukset saatiin valmiiksi vuoden 2003 lopulla.

Heti alussa yhdistyksessä oli muutamia hyvin aktiivisia tähtitaivaan havaintojen tekijöitä, joiden toiveena oli päästä mukaan yliopistojen tutkimushankkeisiin. Tämän havaintotoiminnan mahdollistavaa CCD-kameraa varten saatiin tukiraha Mansikan kautta vuonna 2005. Pian huomattiin, että Härkämäen laitekokonaisuus osoittautui varsin toimivaksi, sillä jo heti vuoden 2007 alussa Härkämäelle tehtiin Suomen kaikkien aikojen ensimmäinen supernovalöytö. Määrätietoista supernovien etsintää jatkettiin, ja kaikkiaan tuossa projektissa Härkämäellä löydettiin kahdeksan uutta supernovaa. Näiden löytöjen kautta aukeni monta havaintohanketta sekä suomalaisten että ulkomaalaisten yliopistojen kanssa. Tämä työ jatkuu edelleenkin vilkkaana. Härkämäen havainnot ovat olleet mukana noin sadassa tieteellisessä julkaisussa tai raportissa.

Yhdistyksen suurin hanke oli lähes 200 000 euron kerhotalo vuosina 2010–2013. Tällöin Härkämäelle rakennettiin monipuolinen luonnontieteen harrastuskeskus ja kokoontumispaikka Mansikka ry:n tuen avulla. Tila on mahdollistanut monien yleisötapahtumien, opetustuokioiden ja luentojen järjestämisen. Kerhotalon myötä Härkämäen suosio on kasvanut valtavasti.

Ripeästi ja varsin myönteisesti alkanut Härkämäen observatorion toiminta on luonut lyhyessä ajassa hienot puitteet luonnontieteen oppimista ja opastamista varten. Se on myös mahdollistanut osallistumisen moniin tähtitieteen ammattilaisten tutkimushankkeisiin. Tähän mennessä toteutuneet hankkeet ja tänä kesänä valmistuva yleisökatselutasanne luovat uutta vireyttä sekä siintäviä ajatuksia jälleen uusista kehittämiskohteista.

Sanna Kauvosaari

Kehittämisyhdistys Mansikka ry

Puheenjohtajasta Leader-hankeaktiiviksi

Pirkanmaalla ja Satakunnassa toimivan Leader-ryhmä Joutsenten Reitti ry:n synty aiheutti 1990-luvun lopussa uteliaisuutta. Tunnusteluihin toimintaryhmän perustamiseksi osallistui seitsemässäkymmenessä kokouksessa jopa tuhat henkilöä. Joutsenten Reitin ensimmäinen puheenjohtaja Kauno Perkiömäki on jatkanut Leader-työtä Hämeenkyrössä lukuisten eri hankkeiden turvin.

Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin osa maaseudun alueista pystyi hakemaan Leader-toimintaryhmäksi. Hakijoiden joukosta valittiin parikymmentä ryhmää kehittämään hankerahoituksella suomalaista maaseu-

”

Nimikysymys ratkesi jo melko varhaisessa vaiheessa, kun äetsäläinen luontokuvaaja Antti Yrjölä antoi ottamansa joutsenta kuvaavan valokuvan yhdistyksen käyttöön.

tua. Nykyinen Pirkanmaalla ja Satakunnassa toimiva Leader-ryhmä Joutsenten Reitti ry ei vielä 1990-luvun puolivälissä kuulunut tähän joukkoon.

Tunnustelut alueen ja toimintaryhmän muodostamiseksi alkoivat vuoden 1998 syyskuussa. Ihmiset olivat uteliaita, sillä seitsemäänkymmeneen eri kylä- ja keskustelutilaisuuteen osallistui noin tuhat henkilöä.

Joutsenten Reitti perustettiin 16.3.1999 Äetsässä. Yhdistyksen perustavaan kokoukseen osallistui yli sata henkilöä eri puolilta toiminta-aluetta. Heistä jopa 88 kirjoitti nimensä yhdistyksen perustamiskirjaan. Varsinainen ohjelmatyö käynnistyi yhdistyksen perustamisen jälkeen. Silloin Joutsenten Reitin alueeseen kuului läntisestä Pirkanmaasta Viljakkala, Hämeenkyrö, Mouhijärvi, Vammala ja Äetsä sekä Kaakkois-Satakunnasta Huittinen, Punkalaidun ja Vampula. Nykyistä Joutsenten Reitin aluetta on Sastamala, Hämeenkyrö, Punkalaidun ja Huittinen.

– Perustavan kokouksen aikana mukana oli myös Suodenniemen, Ikaalisten, Parkanon ja Kihniön toimijoita, jotka kuitenkin siirtyivät Pohjois-Satakunnan toiminta-alueeseen. Leader-toiminnassa jo mukana olevalta Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry:ltä saimme paljon apua, Joutsenten Reitin perustajajäsen ja vuodet 1999–2008 hallituksen puheenjohtajana toiminut Kauno Perkiömäki kiittää.

Mutta mistä nimi ”Joutsenten Reitti”?

– Nimikysymys ratkesi jo melko varhaisessa vaihees-

sa, kun äetsäläinen luontokuvaaja Antti Yrjölä antoi ottamansa joutsenta kuvaavan valokuvan yhdistyksen käyttöön, Perkiömäki valaisee.

Hanketöitä työpäivän jälkeen

Puheenjohtaja Kauno Perkiömäki ja varapuheenjohtaja Paavo Törmälä kokosivat yhdistyksen ohjelmaversioiden. Teknisenä apuna ohjelmatyössä olivat seudulliset aktiivaattorit ja ohjelman kokoajat. Aktiivaattorit Aki Mikko-la, Ritva Kääntä ja Anita Leppälahti järjestivät kokouksia seutukunnittain ja kokosivat kentän näkemyksiä ja ehdotuksia ohjelmaan. Kouluttajana tilaisuuksissa oli yhteisövalmentaja Eija Lahtinen.

Ritva Kääntä valittiin yhdistyksen ensimmäiseksi toiminnanjohtajaksi.

– Kääntä joutui pian sairauslomalle, eikä saanut siten tehtyä yhdistyksen ohjelmaversiota. Tapasimme Paavo Törmälän kanssa usein Vammalan kirjastossa työpäivän jälkeen tehden toimintasuunnitelmaa. Se oli aika raskasta työpäivän jälkeen kaikkien muiden töiden ohessa, Perkiömäki valottaa.

Hämeenkyrön kunnan entinen hallintojohtaja Vesa Perälä innosti Perkiömäen puheenjohtajaksi.

– Alkuun koko hallituksella oli paljon hapuilua ja epätietoisuutta, eikä ohjeistukseen valtion suunnalta ollut järkevää. Uskon, että Paavolle ja minulle hankerahoituksen tarkoitus kyllä kirkastui. Siksi jouduimmekin paljon valmistelemaan tulevaa ohjelmaversiota. Useille toimikunnan jäsenille asia oli aluksi melko vieras, Perkiömäki muistelee.

Huhtikuussa 2001 toiminnanjohtajaksi valittiin Petri Rinne.

– Rinne on toiminnanjohtaja edelleen. Hän oli kulanarvoinen valinta. Meillä on tosi hyvä toimistohenkilökunta. Rinteen lisäksi asiakkaita ohjaa hankeneuvoja Eeva Raukko.

Leader-raha on kunnalle edullista

Alueen kunnat lähtivät Perkiömäen mukaan hyvin yksimielisesti Joutsenten Reitin yhteistyökumppaneiksi. Tasapuolisuus kaikkien kuntien kohdalla on kuitenkin hakijoista kiinni.

– Leader-raha on kunnille edullista, joten saattaisi olla paikallaan, että kunnissa olisi asiantunteva hankekoordinaattori avustamassa hakijoita hakemustensa paperitöissä.

Perkiömäen mukaan kolmannen sektorin rahoitushaun mahdollisuudet ovat huonot, sillä yhdistyksillä tulee olla hankkeeseen varattu raha valmiina, koska maksatus tehdään jälkikäteen kuitteja vastaan.

– Kuntien pitäisi tukea yhdistyksiä muun muassa antamalla korotonta lainaa, jotta ne voisivat aloittaa

hankkeen heti toimintaryhmän puollon jälkeen, eikä vasta sitten kun Ely-keskuksen päätös tulee. Jossain vaiheessa kunnat antoivatkin yhdistyksille lainaa, josta monet kunnat ovat sittemmin luopuneet. Sitä pidän myös ongelmallisena, että kolmannen sektorin osuus rahoituksen saannissa on heikentynyt, kun kunnat ovat ryhtyneet rahoittamaan hankerahoilla kohteita, jotka ovat enemmän sen, kuin kolmannen sektorin toimialaan kuuluvia, Perkiömäki toteaa.

Leader-toimintatavan ajatus on Perkiömäen mukaan hyvä, mutta Ely-keskuksen tekemien päätösten hitaus ja maksatusten kesto aiheuttavat turhautumista.

– Ehkä jälleen olisi syytä pohtia vastuun laajentamista Leader-ryhmille. Päätöksenteko voisi olla edelleen Ely-keskuksilla, mutta ryhmät voisivat hoitaa maksatukset, sillä ryhmillä on paljon parempi mahdollisuus seurata puoltamia hankkeita kuin Ely-keskuksilla, Perkiömäki visioi.

Uusia mahdollisuuksia

Vaikka Kauno Perkiömäki on jäänyt pois puheenjohtajan roolista, hän on ollut mukana toteuttamassa Hämeenkyrön monia Joutsenten Reitin hankkeita. Kulttuurikeskus Heiskan toimintaa ja sen rakennusten remontointeja, jossa toimii myös Pirkan kylien toimisto, on tuettu lukuisten eri hankkeiden avulla. Hanherahan turvin on myös tuettu Maaseudun Taiteellinen Teatteri ry:n Heiskan kesäteatterin katsomohanketta. Tällä hetkellä Heiskalla on menossa investointihanke, jonka tuella Heiska-salin eteen nousee terassi. Perkiömäki on myös tunnettu kansanoopperoiden tuottaja. Ympäri Suomea kiertänyt Marssilaulu-ooppera toteutui osin Leader-rahalla.

– Leader-työ on tuonut monen yhdistyksen ja yrityksen toimintaan uusia mahdollisuuksia toimia, lisännyt yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa.

Teksti: Vilja Pylsy

Umpihangesta tarpomista ja tiukkaa vääntöä

Päällimmäinen muistoni Leader-toiminnan alkua ajoilta on hallinnollinen vääntäminen siitä, miten Leader-toimintatapa oikein luodaan. Muistan kuumat kokoukset MMM:ssä Mariankadulla (syynä sekä kesä että keskustelu). Teimme uutta, tarvoimme umpihangesta ja yritimme ratkaista ongelmia, joihin ei ollut valmiita vastauksia. Muistan aina Kaj Suomelan sanat yhden kokouksen päätteeksi: ”Nyt olemme kuitenkin lähempänä ratkaisua kuin koskaan tässä asiassa.” Se oli

Leaderin avulla on 20 vuoden aikana saatu aikaan

parempia palveluja maaseudulle osaamista ja välineitä kehittämiseen yhteistyötä

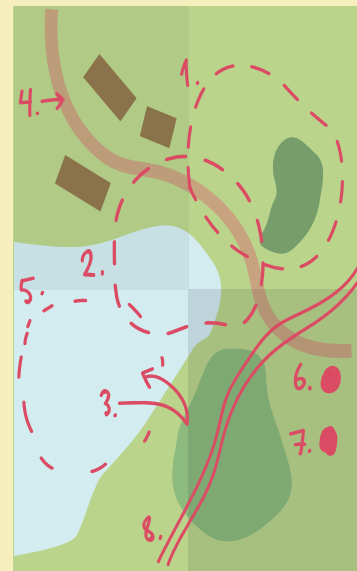
kansainvälisyyttä kylille

20 000 toteutettua hanketta

vahvempaa itse tekemisen meininkiä

tuhansia uusia työpaikkoja ja yrityksiä

pitkäjänteistä oman alueen kehittämistä

totta, mutta ehkä myös hieman sarkastista, koska asioita oli edelleen aivan levällään.

Mieleeni tuli myös yksi kokemus tulkkauksesta. Pidimme Mikkelissä Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksessa seminaarin, jonne oli kutsuttu puhujaksi Brysselistä maatalouden pääosaston johtaja. Hän kertoi siitä, mitä välineitä EU tarjoaa maaseudun kehittämiseen. Kun hän puhui Leader -ohjelmasta englanniksi, tulkit olivat ihan hukassa, ja käänsivät Leaderin sananmukaisesti ”johtamiseksi”. EU-slangituntemuksesta olisi ollut siinä tilanteessa hyötyä.

Kaisa-Leena Lintilä

työ- ja elinkeinoministeriö

Faksien laulantaa

Mieleen on jäänyt erityisesti ohjelma-asiakirjojen kirjoitus. Faksit lauloivat tiiviiseen tahtiin Brysseliin tai Brysselistä. Joskus onnistuttiin lähettämään sähköposti omintakeisella x400-formaatilla, sillä internet teki 90-luvulla vasta tuloaan.

Päivi Pylkkänen

Ruralia-instituutti

Leader vei Loch Nessin hirviön jäljille

Maaseutukehitys ry oli mukana suomalaisena partnerina skotlantilaisen Lomond & rural Stirling LEADER+ toimintaryhmän toteuttamassa Pathway-project hankkeessa kesällä 2006. Kymmenen nuoren ja kahden ohjaajan voimin olimme mukana rakentamassa luontopolkua pieneen Luss -nimiseen kylään Loch Lomondin järven rannalla.

Mitä vaan voi sattua, kun lähtee kymmenen nuoren kanssa kolmeksi viikoksi Skotlantiin. Matkalta reppuun jäi ikuisesti sydäntä lämmittäviä muistoja, pitkäaikaisia uusia ystävyksiä ja rutkasti rohkeutta yrittää elämässä eteenpäin. Nuoret pitävät yhteyttä toisiinsa ja välillä jopa meihin ohjaajiin edelleen.

Tätäköön kokemusta emme olisi koskaan saaneet, ellei ELMA-kausi ALMAN ja Leaderin välissä olisi mahdollistanut ensin hallituksemme opintomatkaa Skotlantiin, jossa tutustuimme myös vaihdon järjestäneen tahon Leader-hankkeeseen. Onneksemme saimme suomme oikeassa paikassa ja oikeaan aikaan auki, sillä muutama viikko matkamme jälkeen meihin otettiin yhteyttä, että jo täynnä olevasta vaihtoprojektista yksi maa oli joutunut

perumaan osallistumisensa ja me saimme mahdollisuuden koota pika-aikataululla ryhmän matkaan.

Kiitos siis Lomond & rural Stirling Leader+ ja Lussin seurakunnan väki tästä elämän mittaisesta Leader-muistosta!

Tiina Seppälä

Maaseutukehitys ry

Tavoitteena Suomen paras kehittämisohjelma

Leaderin syntyvaiheiden aikaan Muuruveden maatalous- ja puutarhaoppilaitos oli hyvin monella tapaa Koillis-Savon alueen aktiivinen ja maailman menoa seuraava kehittäjä ja kouluttaja. Yhteistyö kuntien, kunnanjohtajien, elinkeino- ja maaseutuasiamiesten kanssa oli säännöllistä. Olikin luonnollista, että oppilaitos otti ja sille annettiin vahva rooli Leader-ohjelman kokoamisessa ja Leader-toiminnan käynnistämisessä sekä toteuttamisessa. Myös paikallislehdet Koillis-Savo ja Pitäjäläinen päätoimittajiensa johdolla olivat alusta alkaen merkittäviä ja aktiivisia kehittäjiä myös Leader-toiminnan osalta.

Rehtori Kari Saloheimon rooli alueen kehittämisessä ja myös Leader-toimintaan panostamisessa oli merkittävä, sillä Kari innosti henkilöstöään aina uuteen. Karin visioihin kuului kehittää Muuruvedelle Koillis-Savon osaamiskeskus. Niinpä Muuruveden oppilaitoksella toimivat lopulta Koillis-Savon maaseudun kehittämisyhdistys Leader ja lisäksi Koillis-Savon Kehitys Oy, Viinietokeskus, Pohjois-Savon Luomuosuuskunta sekä näiden innovoimia ja kehitämiä yrityksiä.

Leader-toimintaan meillä kaikilla oli suuri kiinnostus ja valtava innostus heti alusta alkaen. Ydinjoukkona päätimme tehdä Suomen parhaan ohjelman ja sellaiseksi ohjelmamme arvioitiin. Oleellista oli erittäin laaja pohjatyö ja alueen ihmisten aktivointi ideoimaan alueen kehittämistä jo ohjelman suunnittelu- ja kirjoitusvaiheessa. Meillä oli valmiina hanke-ehdotuksia ja hankesuunnitelmia ja myös Leader-yhdistyksemme johtokunnan päätöksiä rahoitettavista hankkeista jo ennen kuin eri Leader-yhdistysten ohjelmat olivat saaneet ministeriöstä rahoituskehityksen ja rahoituspäätöksen. Tällaista menettelyä olisi aika vaikea kuvitella enää nykypäivinä, eikä etenkään näillä virkavuosilla byrokraatiaan oppineena ja tottuneena. Minä toiminnanjohtajana ja johtokunnan jäsenet aktiivisina yrittäjinä ja kansalaisina emme ymmärtäneet tuolloin byrokraatian esteitä. Teimme kaikkemme seutukunta-, maakunta-, valtakunta- ja myös EU-tasolla esteiden nujertamiseksi.

Sopimukset kuntoon vappuna

Toiminnan alkuvaiheessa pj. Risto Taskinen ja allekirjoittanut matkustimme Helsinkiin. Maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilä oli kutsunut toimintaryhmien nokkahenkilöt Säätytalolle juhlavaan tilaisuuteen, missä rahoitettavaksi valitut toimintaryhmät allekirjoittimme jotkin Leader- sopimukset ministeriön ja ministerin kanssa.

Päivä oli vappuaatto, joten tilaisuuden jälkeen päätimme piipahtaa katsomassa Esplanadilla Mantaan laktusta. Ihmisiä oli liikkeellä pienellä alueella ainakin kymmenen tuhatta, emmekä mitenkään meinanneet saada taksia lentokentälle. Kun koneen lähtöön oli aikaa enää reilusti alle kaksi tuntia, uhrautui jo vuoronsa päättänyt taksimies viemään meidät lentokentälle. Ilman häntä olisimme joutuneet jäämään Vapuksi Hesaan, ja se olisi ollut kivuliasta päälle ja kallista lompakolle.

Oppitunti byrokratiasta

Toiminnan käynnistämisen vaiheessa ministeriö oli kutsunut Itä-Suomen toimintaryhmien johtokunnat koolle Kuopioon. Ministeriön nuori virkamies (nainen) koulutti meitä eli kertoi tiukkoja ohjeita, miten ryhmien oikein pitää toimia. Erityisesti mieleeni on jäänyt tarjoiluohjesääntö: ”Rahoitusta ei saa käyttää muuhun tarjoiluun kuin jos välttämätöntä niin kahviin, ja silloinkin kahvin lisänä voi tarjoilla korkeintaan Pirkka-keksin”.

Ruokatunnin alkaessa otin puheenvuoron ja ilmoitin, että Koillis-Savon Leader ry tarjoaa täyden lounaan ravintolassa ja lisäksi kahvin ilman Pirkka-keksiä. Se oli sitä aikaa – vähän vastarannan kiiskenä tai piikkiä lihassa haluttiin olla!

Ryhmätyön tulokset esiin laulamalla

Ensimmäisellä ohjelmakaudella pidimme Muuruvedellä Leader-ryhmien kansainvälisen kolmipäiväisen seminaarin. Hollantilaisen toimintaryhmän edustaja oli toiselta ammatiltaan jazz-pianisti-/muusikko. Niinpä meidän piti kärrätä työtilaan piano! Pianisti esitteli ryhmänsä työn tulokset laulamalla ja samalla pianolla säestäen. En muista koskaan niin hauskaa tapaa esittää asiallinen ja erinomainen ryhmätyön tulos. Porukat kieriskelivät maha kippurassa aina välillä nauruun räjähtäen. Voi kun sen joskus uudelleen näkisi!

Mieleen seminaarista jäi myös Kuopion Rauhalahden savusauna. Seminaaripäivä ja ryhmätyöt venyivät, joten myöhästyimme yli tunnin sovitusta sauna- ja illallisai-kataulusta. Ilmoitin bussissa, että voimme mennä savusaunaan kaikki kerralla – siis miehet ja naiset. Kaikille 60:lle ulkomaalaiselle se sopi, mutta suomalaiset kauhistuneina vastustivat odotettavissa olevaa häpeällistä katastrofia. En kyllä heti kertonut, että menisimme

Erityisesti mieleeni on jäänyt tarjoiluohjesääntö: ”Rahoitusta ei saa käyttää muuhun tarjoiluun kuin jos välttämätöntä niin kahviin, ja silloinkin kahvin lisänä voi tarjoilla korkeintaan Pirkka-keksin”.

säädylisesti iso pyyhe kunkin ympärillä. No saunan jälkeen kaikki – myös suomalaiset - olivat kokemukselta johtuen entistä iloisempia. Rohkeimmat kävivät hyisessä ja pimeässä Kallavedessä uimassakin. Saunan jälkeen illallisvieraaksemme oli kutsuttu Joulupukki. No, vaikka pukki epäilemättä oli vähän juovuksissa, niin hän sisään tullessaan esitti vähintään kolmen promillen olotilaa, kaatui ovesta sisään, ryömi pöytien alla ja örhelteli. Jälleen osa suomalaisista oli vähintään hämillään, ellei jopa häpeissään. Kun sitten Joulupukin johdolla illan bändi ”JUO CARILLOS BOIS” ja seminaariväki rokkasivat aamuyöllä niin kovasti, että lattia painui vähintään viisi senttiä ja seinät olivat ratkeamispisteessä, niin ilo todellakin katossa. Ja aamulla seminaari jatkui entistä aktiivisempänä. Joku päivä myöhemmin tämä Rauhalahden savusauna paloi; onneksi ei sinä yönä!

Rauno Kettunen

Kehittämisyhdistys Kalakukko ry

Arkistojen havinaa

Arkistosta löydettyjen hankehakemusten ja johtokunnan pöytäkirjojen perusteella Koillis-Savon Leader ry:n

historian ihan ensimmäisellä hakukierroksella hakemuksia oli 75 kpl, ja haettu avustussumma 41,1 miljoonaa markkaa. Vuoden 1997 rahoituskiintiö oli 3,6 miljoonaa markkaa, tämä oli lähes kokonaan sidottu ensimmäisellä hakukierroksella.

Koillis-Savon Leaderin kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen tehokkuutta osoitti, että heti tammi-kuussa 1997 Pohjois-Satakunnan Leder II-toimintaryhmän johtokunta vieraili Juankoskella Muuruveden puutarha- ja maaseutuoppilaitoksella Koillis-Savon Leaderin johtokunnan kustusta keskustelemassa Leader-ohjelman toteuttamisesta alueilla. Jo syksyllä Koillis-Savon Leader ry järjesti yhteistyössä Leader European Observatoryn kanssa Suomen ensimmäisen kansainvälisen Leader-seminaarin Muuruvedellä. Osallistujia oli 70 henkilöä ja 11 eri maasta.

Yhdistyksen perustajajäsen ja johtokunnan varapuheenjohtajana toiminut Matti Rahunen nosti Leader-muisteluissaan esille, että ensimmäisellä ohjelma-kaudella myös yhteistyö paikallisen viranomaisen Maaseutuelinkeinopiirin Pekka Stjernan (pj. Aluerahotusryhmä) ja Koillis-Savon Leader ry:n välillä oli erittäin sujuvaa, joustavaa ja kehitysmyönteistä. Esimerkiksi hankkeiden maksuista pystyttiin sopimaan paperipäätöksen lisäksi puhelimitse Leader-ryhmän ja hallinnon kesken. Pekka sen aikaisessa virkatehtävässään piti sujuvasti näpeissään niin hankkeiden valmistelun, päätöksenteon kuin maksatuksenkin sekä ylläpiti kehitysmyönteistä yhteistyötä Leader-toiminnan suuntaan koko Pohjois-Savon alueella. Pekka Stjerna toimii edelleenkin Pohjois-Savon ELY-keskuksen yritysasiantuntijana.

toiminnanjohtaja Jaana Paananen
Kehittämisyhdistys Kalakukko ry

Toiminnanjohtajat koolla ensimmäistä kertaa

Minulle on jäänyt parhaiten mieleen ensimmäinen Leader-toiminnanjohtajien tapaaminen Pohjois-Karjalassa. Se oli muistaakseni Pohjois-Karjalan itsensä järjestämä eivätkä ministeriön virkamiehet olleet ensin tervetulleita. Saimme loppujen lopulta kuitenkin olla kuitenkin mukana.

Tilaisuus oli hieno. Silloin tuntui, että olimme jonkin oikeasti uuden ja monella tavalla aiempia rakenteita mullistavankin äärellä. Suomalaista Leader-toimintaa leimasi ratkaisukeskeisyys: ongelmat hahmotettiin ja sitten alettiin reippaasti niitä ratkaista. Päivin ja kumppaneiden hyvän pohjatyon perus-

teelta oli hyvä jatkaa. Olen kiitollinen, että sai olla tuossa työssä mukana!

Tuula Manelius
työ- ja elinkeinoministeriö

Hakaniemeläisen kommuunin pöydästä Leaderin pariin.

Arvelen, että sain kuulla Leaderistä ensi kerran kunnolla marraskuussa 2002 historian ensimmäisellä Rural Studies –johdantokurssilla Hotelli Juvassa, ehkä Eero Uusitalon, Hannu Katajamäen tai Torsti Hyyryläisen luennoimana. Sitä en kuitenkaan muista. Sen sijaan muistan sen, miten sain yliopistosta valmistumisen jälkeen ensimmäisen oikean työpaikkani Leader-ryhmä Pomoottorista. Siitä kirjoitin Rural Studies –verkoston julkaisuun vuonna 2007 seuraavasti:

”Hakaniemeläisen kommuunin keittiössä käymäni kahvipöytäkeskustelu syksyllä 2005 osoittautui onnekaaksi sattumaksi, jonka kautta pääsin työelämään maaseutuasioiden pariin. Sain töitä Pirkanmaalla toimivasta toimintaryhmästä Pomoottorista.

Syksyllä 2005 maa- ja metsätalousministeriö avasi haun Leader-toimintaryhmille seuraavaa EU-ohjelma-kautta varten. Kuulin, että Pomoottorissa tarvittaisiin uuden kehittämissuunnitelman kirjoittajaa, ja hain heti työtä. Tuntui hyvältä päästä tekemään jotain konkreettisempaa, josta jopa maksettiin oikeaa palkkaa. Liiemmin minua ei häirinnyt edes se, että jouduin silloin asumaan viikot Oriveden opistolla – maallemuutto ei sentään ollut suunnitelmistani, ainakaan parin kuu-kauden pestin takia.

Kevätpuolella Pomoottori ja naapuriryhmä Kantri Tampereen seudulta palkkasivat minut tekemään hanketoimintansa arviointia. Oli todella mielenkiintoista ja palkitsevaa tutustua kahden Leader-ryhmän toimintaan sisältäpäin, ja kuitenkin hieman ulkopuolisen silmin. Olen kiitollinen niistä opeista, jotka siellä Mikolta, Merjalta, Heikiltä ja Airilta sain.

Kuljin kevättalvella molempien toimintaryhmien alueella haastattelemassa hanke-ihmisiä ja sain kuulla monet tarinat ja juoda kahvit mm. huoltoasemalla, kunnantalolla ja tanssisuulissa, jota kevätaurinko jo hieman lämmitti. Tutustuin alueiden

liikenneyhteyksiin henkilökohtaisesti, kun matkasin haastatteleureissuille linja-autolla. Poikkeuksetta haastateltavat kritisoivat byrokratian määrää ja säädöksiä, joita laadittaessa maalaisjärki tuntuu unohtuneen. Toimintaryhmät ovat tässä byrokratiassa välittäjiä TE-keskusten ja hanketoimijoiden välillä.”

Työrupeamani Leader-ryhmässä oli hyvin lyhyt ja hyvin vaikuttava. Sen jälkeen olen ollut Leaderissä kiinni maaseutupolitiikan yhteistyöryhmästä ja maa- ja metsätalousministeriöstä käsin. Uteliaana odotan, mitä seuraavat kymmenen ja kaksikymmentä vuotta tuovat tullessaan. Leader 20v-muisteloista saa lukea uuden tekemisen innostusta. Myös tänä kesänä 2016 ilmassa on ollut varovaista uuden äärellä olemista. Nyt on aika tehdä #leader2030!

Laura Jänis

Kädenojennus kunnilta

Hankasalmella kehitetty ja esimerkin voimalla myöhemmin myös Joutsassa ja Maaseutukehityksen alueen muissa kunnissa käyttöön otettu hankelaina on ollut merkittävä kädenojennus kunnilta Leader-toiminnalle. Se on mahdollistanut myös pienten ja vähävaraisten toimijoiden hanketoiminnan. Tämä hankkeiden välirahoitusongelmia ratkova käytäntö levinnyt jälkepäin ympäri maata. Henkilökohtaisesti minulle tärkeä hanke toiminnan alkuajoilta (ALMA-kausi) oli Luhangan Ampujien Laidonkankaan ampumaradan kunnostushanke. Rata on edelleen aktiivisessa käytössä ja yhdistyksen toiminta yhdistää ihmisiä yli kuntarajojen, kisat jopa yli maakuntarajojen.

Panu Volanto

Joutsan maaseutuasiames

Pirkan Helmi syntyi byrokratiasta ja epäuskosta huolimatta

Innostusta, uskoa ja iloa, mutta myös epätoivoa ja järkytyksiä sisältyy Etelä-Pirkanmaalla toimivan Leader-ryhmä Pirkan Helmen alkuvaiheisiin.

Etelä-Pirkanmaan seutukunnan (Kylmäkoski, Toijala, Urjala, Valkeakoski, Viiala) Leader+ - ohjelman työstäminen sai alkunsa Urjalasta, kun Anu Tuomolan aloitteesta paikallisia toimijoita kokoontui yhteen vuonna 1998. Pirkan Helmi ry:n perustamiskokous pidettiin Päivölän kansanopistolla Valkeakoskella 24.5.1999. Tilaisuudessa oli parikymmentä kuulijaa, yhtenä valkeakoskelainen yhdistysaktiivi Kaisa Tiainen.

– Sointu Simola pyysi minua mukaan. Tunnelma tilaisuudessa oli innostunut, mutta epävarma. Ajattelin, että jos otan tämän haasteen vastaan, haluan katsoa sen loppuun

”

Kävimme jopa lähes koko hallituksen voimin ministeriössä neuvottelemassa rahoituksesta. Siellä meitä valistettiin siitä, kuinka puutteellinen hakemuksemme on.

asti, Pirkan Helmen perustajajäsen ja vuosina 1999–2007 hallituksessa toiminut Tiainen jatkaa. Rekisteröitymispäätöksen yhdistys sai heti vuoden 2000 alussa.

Ensimmäisenä ohjelmakautena 2000–2006 Pirkan Helmi aloitti maaseudun kehittämisen jakamalla hankerahoitusta maaseudun kehittämisohjelma ALMAN alaisuudessa.

– Ensimmäisen ohjelman kirjoittaminen oli työlästä. Sitä muokattiin ja mietittiin monesti hallituksessa ja se tuli takaisin ministeriöstäkin moneen kertaan. Kävimme jopa lähes koko hallituksen voimin ministeriössä neuvottelemassa rahoituksesta. Siellä meitä valistettiin siitä, kuinka puutteellinen hakemuksemme on. Kylmäkosken yhdistysaktiivi ja Pirkan Helmen hallituksessa vuosina 1999–2007 toiminut Sirkka Koskela kertoo.

Yhdistyksen toiminnasta tiedottaminen ja kuntien sekä muiden toimijoiden mukaan saaminen oli työn takana.

– Tiedottaminen oli varsin hankalaa, koska paikallislehdet eivät kirjoittaneet aiheesta lukuisista pyynnöistä huolimatta. Oli vaikeaa myös perustella ihmisille sitä, mitä toimintaryhmien työllä voidaan saavuttaa, kun ei ollut vielä itseään perillä kokonaisuudesta.

Naisten mukaan kuntien suuntaan ratkaisevaa oli kertoa, että kuntaraha on vain siivu kokonaisrahoituksesta ja kuntarahan avulla kuntiin saadaan paljon ulkopuolista tukea, eli valtion ja EU-rahaa.

– Silloin kehitysyhtiössä toiminut Jukka Alasentie käänsi kunnanjohtajien päät ja sai heidät mukaan, Tiainen kiittää.

LEADER är en förkortning av franskans

**Liason Entre Actions
de Développement de
l'Économie Rurale:**

samordnade aktiviteter för ekonomisk
utveckling på landsbygden.

Även känd som

Leadermetoden

**Community Led
Local Development
CLLD**

**lokal utveckling
med fokus på
medborgaraktörer**

**lokalt ledd
utveckling**

**lokal utvecklings-
grupp LAG/
landsbygdens lokala
utvecklingsförening**

Yllätyksiltä eikä järkytyksiltä vältytty

Pirkan Helmen toiminnan startatessa yhdistyksen tili ammotti tyhjiyttään.

– Ei meillä ollut markan markkaa. Hallituksen jäsenet pistivät aluksi omaa rahaa muutamia kymppejä, jotta saatiin tili auki, Tiainen jatkaa.

Ensimmäinen kokous pidettiin vuonna 2000 Valkeakosken vesitornissa hallituksen puheenjohtajana Susanna Partisen johdolla.

– Olin yhdessä toisen hallituksen jäsenen, Leena Mäntysaaren, kanssa valmistelemaan Kylmäkosken kunnan hanketta vanhuspalvelutyön kehittämisen rahoittamiseksi ja siksi jääväsimme itsemme kokouksessa hankkeen käsittelyn ajaksi. Kun tulimme takaisin kokoukseen, kukaan ei sanonut meille mitään. Vasta myöhemmin kotimatalla kuulumme, että hanke oli mennyt läpi. Kylmäkosken hanke sai Pirkan Helmen historian ensimmäisen hankepuollon, Sirkka Koskela kertoo hymyillen.

Pirkan Helmen alkuaika oli naisten mukaan opetettua kaikille, joten yllätyksiltä ei vältytty.

– Rahat oli budjetoitu vuosittaisiksi ja julkinen raha eli kunta-, eu- sekä valtion raha oli sidoksissa toisiinsa. Järkyttävintä kokemus oli se, kun ymmärsimme, että olimme myöntäneet hankkeisiin enemmän rahaa, kuin mitä meillä oli sille vuodelle käytössä. Kuntarahaa oli vielä käytössä, mutta eu-rahaa oli puollettu liikaa. Ratkaisuna osa hankkeista lykättiin seuraavalle vuodelle, jotta rahat riittivät, ja jotta kaikki hankkeet voitiin toteuttaa, Sirkka Koskela muistelee alkuaikojen järkytystä.

Leader-rahalla työllistettiin ja luotiin uutta

Pirkan Helmi puolsi ensimmäisenä toimintavuotena 2001 kymmenen hanketta. Silloin EUn ja valtion rahaa oli käytössä yhteensä 1 499 490 markkaa. Kuntarahaa oli 369 927 markkaa, yksityistä rahoitusta 639 433 markkaa, kaikki yhteensä 2 508 850 markkaa.

Ensimmäisen vuoden hankkeisiin sisältyy vanhuspalvelutyön kehittämisen lisäksi muun muassa luontopolun tekoa, veneenpesupaikan ja kylätalon rakentamista ja kyläsuunnitelmaa. Ensimmäisen ohjelmakauden aikana uusia työpaikkoja syntyi kolmetoista ja kahtatoista työpaikkaa uudistettiin. Hankkeissa työllistyi yhteensä 35 henkilöä ja kolme yritystä nousi siivilleen. Hankkeilla rakennettiin kymmenen rakennusta ja yksitoista kylätaloa remontoitiin.

”Määrällisten tavoitteiden lisäksi saavutettiin paljon myös sellaista, mitä numeerillisilla tuloksilla ei voi mitata. Viime vuosina on esimerkiksi useaan kertaan vahvistunut käsitys siitä, että toimintaryhmän työ on aidosti kohottanut osallistuvien kylien ja alueiden omanarvontuntoa ja elinvoimaa”, ALMA-kauden 2000–2006 loppuraportissa on kirjattuna.

Rahoitus joustavammaksi

Toisen Pirkan Helmen ohjelmakauden ohjelman laati yhdistyksen silloinen toiminnanjohtaja Satu Valkeapää 2007. Myöhemmin samana vuonna toimiston väki vaihtui kokonaisuudessaan Satun ja Lilli Salon siirryessä muihin tehtäviin. Aiemmin Pomootoria ja Kantria luotsannut Heikki Konsala valittiin toiminnanjohtajaksi. Eliisa Vesisenaho valittiin hankeneuvojaksi. Konsala ja Vesisenaho työskentelevät edelleen Pirkan Helmen toimistolla, kummatkin paikalliskehittäjinä.

Koskela ja Tiainen kertovat, että vaikka hankebyrokratia on toisinaan mahdotonta, ilman hankkeita ei olisi syntynyt monia uusia työpaikkoja, kehitetty alueen matkailua ja kulttuuria ja muun muassa monitoimiloja, kylätaloja, kyläsuunnitelmia. Hankkeissa talkootyöllä pystyy vähentämään omarahoituksen osuutta ja siten ylläpitämään talkootyötä ja yhteisöllisyyttä.

Kaisa Tiainen ja Sirkka Koskela ovat tyytyväisiä kulkemaansa matkaan Pirkan Helmen mukana.

– Hallituspaikka oli samalla näköalapaikka koko alueeseen, naiset tiivistävät.

Haastattelijana Vilja Pylsy

Muistoja toiminnan alkuajoilta

POMO-ryhmän toiminta aloitettiin alueellamme vuonna 1997, jolloin yhdistyksen nimenä oli Kaakkaisen Keski-Suomen Elävät Kylät ry. Ihmisten innokkuus toimintaan yllätti positiivisesti, sillä se oli ollut tietyllä tavalla piilossa aiemmin. Toiminta kokosi ihmisiä yhteen saman pöydän ääreen hyvään yhteistyöhön eri alueilta. Toiminta myös tietyllä tavalla avasi maaseudun potentiaaliset mahdollisuudet. Hankemaailman reunaehdot välillä harmittivat, kun ne rajasivat pois sellaisia toimintoja, jotka ihmiset aidosti näkivät tarpeellisiksi. Toimin itse yhdistyksen ensimmäisenä toiminnanjohtajana. On ilo nähdä, että toiminta on vakiintunut ja toimintamallit kehittyneet ajan myötä!

Reijo Urtti

Maaseutukehitys ry

Pohjois-Satakunnassa Leader-työ alkoi heti

Sekä Satakunnassa että Pirkanmaalla toimiva Leader-ryhmä Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry. (myöhemmin Aktiivinen) pääsi heti Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin vuonna 1995 kiinni Leader-työhön Pohjois-Satakunta

Loimme kuntien kesken esimerkiksi yhteisen rahan lainausjärjestelmän, joka oli meille paljon halvempi kuin pankkien järjestelmät.

säätiön avulla. Aktiivisen toimialueeseen kuuluvat Honkajoki, Ikaalinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kihniö, Merikarvia, Parkano, Pomarkku ja Siikainen.

Suomen liittyttyä EU:hun, alueet pystyivät hakemaan eu-rahoitusta maaseudun kehittämiseen. Vain osa hakijoista valittiin voimassa olevaan ohjelmaan. Kahdentoista kunnan yhteisen organisaatio, Pohjois-Satakunta säätiön, rooli oli keskeinen Aktiivisen (silloisen Pohjois-Satakunta Leaderin) synnyssä, sillä Leader-ryhmä perustettiin säätiön yhteyteen. Säätiö toimi pari vuotta rinnan Leader-ryhmän kanssa, mutta lakkautettiin sittemmin.

– Säätiö oli yksi parhaista monen kunnan yhteisistä organisaatioista, jonka avulla vietin hienosti yhteisiä asioita eteenpäin. Meillä oli valmis ja toimiva malli – niin hyvä, että joku voisi tehdä siitä vaikka gradun, Aktiivisen yksi perustajajäsen ja johtokunnassa vuosina 1995–2000 toiminut parkanolainen Jyrki Uotila innostuu.

Uotila listaa säätiön hyväksi puoliksi luottamuksen ja toisten auttamisen.

– Loimme kuntien kesken esimerkiksi yhteisen rahan lainausjärjestelmän, joka oli meille paljon halvempi kuin pankkien järjestelmät. Kun taas kunnan virkamies sairastui, pystyimme auttamaan toisiamme rajat ylittävällä sijais-toiminnalla. Mauri Heinonen toimi silloin säätiön toiminnanjohtajana ja sai kaikki asiat toimimaan, Uotila kehuu.

Yleishyödyllisyyden rajapinnasta väännettiin kättä

Kun Suomi liittyi Euroopan Unioniin 1995, päästiin mukaan Leader II-ohjelmaan, jolloin alueet joutuivat hakemaan mukaan Leader-toimintaan. Koska kaikkia yhdistyksiä ei hyväksytty mukaan, koko maaseutua ei ollut aikaisemmin mahdollista tukea Leader-rahalla.

– EU:sta luvattiin Leader-toiminnan kautta paljon tukea maaseudulle, joten raha oli silloin suurin syy Leader-ryhmän perustamiseksi.

Uotilan mukaan innostus alueella oli yllättävän hyvä.

– Ei ollut kritiikkiä EU:ta kohtaan. Asiat menivät yllättävän hyvin. Ongelmia tuli kuitenkin valtiovallan puolesta, koska yksinkertaisista asioista koitettiin tehdä monimutkaisia byrokratian avulla. Yksi hyvä esimerkki on talkootyön hyväksyminen osaksi omarahoitusosuutta. Valtiovallan puolesta sanottiin silloin, ettei talkootyöstä voi saada rahaa, ja siten sillä vähentää omarahoitusosuuden kustannuksia, kun EU ei asiaa hyväksy. Asiasta väännettiin pari vuotta, mutta hyväksyntä tuli. Se oli suuri voitto Suomelle.

Uotila muistelee, että toinen asia, joka hankaloitti toimintaa, oli ajoittainen ohjeistuksen sekavuus.

– Leaderin lisäksi maaseudulle pystyi hakemaan tukea KTM:stä, Maa- ja metsätalousministeriöstä, 5B ja 5A -hankkeista. Välillä virkamiehet olivat mustasukkaisia toisilleen ja kilpailivat rahoituskanavien merkittävyydestä. Leader-rahoitukselle annettiin myös ehdot, että sen tulee työllistää, muttei se saa olla liiketoimintaa. Ehto oli ristiriitainen ja paljon väännettiin kättä yleishyödyllisyyden rajapinnasta. Muistan kuinka kerran Metsätalolla Helsingissä yhdessä kokouksessa tulistuin valtiovallan järjestömiin määräyksiin.

Jyrki Uotila toimi Pohjois-Satakunta ry:n hallituksessa vuoteen 2000. Hän pyysi eroa johtokunnasta joulukuulla 1999, koska Parkano ei liittynyt silloin perustetun Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry:n jäseneksi. Parkanossa tultiin myöhemmin toisiin ajatuksiin ja tällä hetkellä se on Leader-ryhmän jäsen.

Haastattelijana Vilja Pylsy

Från ett ben till tre ben

Studiefrämjandet i Österbotten r.f. växte kraftigt 2008-2009. Föreningen blev vald till fiskegrupp och verksamheten utökades med Kustaktionsprogrammet. Den statsfinansierade byaverksamheten för svenska Österbotten överfördes även under dessa år till Studiefrämjandet genom en samgång mellan Svenska Österbottens Byar rf och Studiefrämjandet i Österbotten rf.

Bakgrunden till samgången var ett redan aktivt samarbete mellan föreningarna. Vi jobbade delvis med samma saker och på samma område, båda organisationerna hade personal och administration. I början av 2008 påbörjades försiktigt diskussioner mellan Studiefrämjandet och SÖB. De två föreningarna visade ett intresse för en noggrannare utredning och diskussion om vad en samgång skulle betyda. Vi involverade en jurist

för att utreda de juridiska knoppigheterna. Vi ville under inga omständigheter äventyra Studieförfrämjandets LEADER program eller SÖB's statsbidrag. Utöver juridiken ansågs även namn och profilering som väldigt viktiga i diskussionen. Detta ledde till att vi arrangerade en tvådagars konferens /workshop med en jurist och en reklambyrå på plats. Samtliga medlemmar från båda föreningarna var inbjudna. Vi diskuterade för- och nackdelar, juridik, marknadsföring, namn och profileringar. På konferensen konstaterades bland annat att SÖB hade en stark förankring till gräsrötterna och Studieförfrämjandet hade arbetat fram en god förankring till myndigheter och organisationer. Kontentan av konferensen var att Studieförfrämjandets vårmöte befullmäktigade styrelsen att inleda förhandlingar om samgång med Svenska Österbottens Byar rf. En förhandlingsgrupp utsågs för att arbeta vidare med processen och ta fram ett avtalsförslag till föreningarnas höstmöten. Respektive föreningsmöte beslöt att SÖB's verksamhet, personal och egendom införlivades i Studieförfrämjandets verksamhet samtidigt som ett nytt namn, Aktion Österbotten, och nya stadgar antogs för att bättre beskriva vår gemensamma verksamhet. Svenska Österbottens Byars styrelse bildade den första arbetsgruppen för byaverksamheten inom den nya föreningen. En ny logo följde även det nya namnet, logon beskriver de tre främsta verksamhetsområdena (Leader, Byar, KAG) samlade som en frökapsel där kunskap, erfarenheter och nätverk samverkar för att skapa nya lösningar och möjligheter.

Samgången med SÖB gick med facit i hand bra. En sådan här stor förändring är förstås inte enbart guld och gröna skogar. Visst fanns det oenigheter under diskussionernas gång men i det stora hela gick det väldigt snabbt och smidigt. Egentligen gick allt igenom på ungefär ett års tid, alla diskussioner, förhandlingar och utredningar.

Vi fick en organisation där administrationen kan skötas effektivare och en större del av resurserna kan styras direkt till verksamheten samtidigt som samarbetet med andra organisationer utökades. Vi blev starkare tillsammans och vinnarna är landsbygdsaktörerna!

Ben-Erik Nedergård

Ordförande minns – Henrik Svarfvar intervjuad av Mats Brandt

Hyvinvointia Ylitorniosta

Meän taijot tuottamhaan ry järjesti vuonna 1998 valtakunnalliset jaksamis- ja koulutuspäivät Loma-Vietosella Ylitorniolla. Päivät olivat menestys, sillä siellä annettiin monenlaisia välineitä jaksamiseen. Ohjelmasta

vastasivat hyvin pitkälle meidän alueen ”Leader-naiset”. Siellä oli NLP-tekniikalla tehtyjä harjoituksia, metsässä teatterin keinoin tehtyjä osallistavia esityksiä ja saipa siellä tilata itselleen maksua vastaan hierontaa, vyöhyketerapiaa tai jalkahoitoja. Illat istuttiin koossa tulitellen ja poristen. Iltajuomat tulivat kaupasta autoni takakontissa ja maksu kerättiin omantunnon mukaan!

Näitä päiviä monet osallistajat muistelivat vielä pitkään – niin paljon uusia eväitä jaksamiseen ne antoivat!

Anne Anttila

EU-hankkeiden byrokratiaa kevennettävä

Maaseutu on mahdollisuus, vaikka se elää murroksessa. Ydinmaaloudesta leivän saaminen on työn takana. Palvelut ovat siirtyneet monesta kylästä keskuksiin. Uudenlainen maaseutuyrittäminen muun muassa biotalouksineen ja lähiruokineen nostaa päätään.

Byrokratian keventäminen on maaseudun kehittämisen ehto. Myös maaseudun asumista tukeva kaavoitus tulisi ottaa vahvemmin kuntien strategiaan.

Pohjois- ja Koillis-Pirkanmaalla ahdinko näkyy muun muassa maataloustuotannon kannattamattomuuden, tilakokojen kasvun ja palveluiden vähenemisen kautta.

– Maaseudulle ei ole saatu uusia tekijöitä. Kouluja on lakkautettu, kauppoja suljettu, talkootyö on vähentynyt osa on luovuttanut maaseudun suhteen, Leader-ryhmä PoKo ry:n perustajajäsen ja pitkään hankemaailmassa toiminut kansanedustaja Arto Pirttilahti kertoo.

Pirttilahden mukaan mahdollisuutena on uudenlainen maaseudun nousu muun muassa biotalouden, lähiruuan, innovatiivisten ideoiden ja aktiivisen tekemisen kautta.

– Esimerkiksi Mänttä -Vilppulassa taidekaupunki-imago toimii aktiivisten ja ennakkoluulottomien ihmisten ansiosta ja taidekentällä tapahtuu huimia juttuja. Kesäasukkaat ovat voimavara, lähipalvelut maaseudulla koskevat myös heitä, Pirttilahti jatkaa.

PoKon toimialueeseen kuuluu Virrat, Ruovesi, Mänttä-Vilppula ja Juupajoki. Leader-toiminnalla on autettu useita maaseudun pieniä yrityksiä toiminnan alkumetreillä ja muutostarpeissa sekä tuettu lukuisia yhteistä hyvää tuottavia yleishyödyllisiä hankkeita.

Hankebyrokratia on kiristynyt aikaa myöten.

— Jos EU:n hallinnossa ollaan tarkkoja, niin kyllä suomalaiset virkamiehetkin ovat keksineet lisää sääntöjä ja määräyksiä. Virkamiesten arkuus näkyy päätöksenteossa. Julkista rahoitusta pitäisi ajatella mieluum-

min mahdollistajana, eikä niin että ”sitä ja sitä ei voida tehdä siihen ja siihen pykälään vedoten”. Toiminnan ydin on unohtunut ministeriössä ja Maaseutuvirastossa, Pirttilahti penää.

Kehittämistä ja hanketyötä hidastavat ohjelmakausien vaihdoksen hitaus ja tämän ohjelmakauden sähköisen hankejärjestelmä Hyrrän toimimattomuus.

– Toivottavasti byrokraatiasta tulisi ihmisläheisempää ja tulevaisuudessa toteutuisi Mikko Rissasen lanseeraama ja yhdessä Juha Kolhisen kanssa kehittämä käsite ”läheisyyden ekonomia”, joka tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiselle tarvittavat palvelut löytyisivät mieluummin läheltä kuin kaukaa.

Leader-rahoitus on kuitenkin hyvä väline alueiden kehittämiseksi, sillä sen toiminta nousee alueen tarpeista. Leader-ryhmien hallitukseen valitaan alueen kuntien, asukkaiden, yritysten ja yhdistysten edustajia.

– Jos kuntien verotuloista leikataan 12,3 prosenttiyksikköä ja toimia kevennettään, pitää Leader-toiminnan rahoitus turvata seuraavalla ohjelmakaudella, koska Leaderillä pystytään kehittämään maaseutua. Leader on toimintatapana ihmisläheinen.

PoKo ry aloitteli toimintaansa 1990-luvun lopulla ja on toiminut Pohjois- ja Koillis-Pirkanmaan maaseudun yhtenä rahoittajana vajaan parinkymmenen vuoden ajan. 2000-luvun alussa Vilppulan elinkeinoasiamies Ari Tuulentiellä ja ”Kuoreveden kylien kehittämishankkeen vetäjä” Juha Kolhisella oli merkittävä rooli toimintaryhmäksi pääsyssä. He laativat ensimmäisen ohjelman, jota vasten saatiin rahoitus ja josta muodostui yhdistyksen strateginen pohja.

Teksti: Vilja Pylsy

Kolme tarinaa siitä, miten Leader on tuonut elämää tyhjiin rakennuksiin

Tekstit: Vilja Pylsy

Luovaa muutosta

New Yorkissa asuva nykytaiteilija on varma, etteivät ystävät usko, kuinka hiljaista Suomen maaseudulla voi olla. Niinpä hän ottaa nauhurin ja nauhoittaa hiljaisuutta Hämeenkyrön maaseudulla.

Kyseessä on vuonna 2009 lakkautettu Haukijärven kyläkoulu, joka sai uuden elämän toimien nykyisin kansainvälisenä taiteilijaresidenssinä, Arteles Creative Centerinä.

– Syrjäinen sijainti maaseudulla on mahdollisuus. Monet taiteilijoistamme ovat kokeneet sen vapauttavaksi ja ideaaliksi toimintaympäristöksi. Suomessa

New Yorkissa asuva nykytaiteilija on varma, etteivät ystävät usko, kuinka hiljaista Suomen maaseudulla voi olla. Niinpä hän ottaa nauhurin ja nauhoittaa hiljaisuutta Hämeenkyrön maaseudulla.

maaseutu koetaan kuitenkin arkipäiväiseksi ja itsestään selväksi. Ehkäpä siksi meillä ei osata markkinoida sitä, Residenssiä yhdessä Reetta Pekkasen ja Ida Mantereen kanssa pyörittävä Teemu Räsänen kertoo.

Räsänen perusti Arteleksen alun perin yhdessä Pekka Ruuskan ja Inga Mustakallion kanssa 2010.

– Haluttiin tuoda enemmän väriä suomalaiseen kulttuuri- ja taidekenttään. Olihan meidän ajatus silloin residenssin perustamisesta naiivi. Ei sitä ymmärtänyt millainen työmäärä on edessä, Räsänen muistelee.

Residenssiin on enemmän tulijoita kuin pystytään ottamaan. Taiteilijat asuvat Arteleksessa 1-2 kuukauden jaksoissa. Tähän asti kertyneen yli viidensadan kävijän joukossa on edustettuna viisikymmentä eri maata.

Leader Joutsenten Reitti ry tuki Arteleksen alkua investointi- ja kehittämistuella. Joutsenten reitti paljasti vuonna 2011 Arteleksen Vuoden hankkeena, koska hankkeessa yhdistyivät rohkeus ja visionäärisyys.

– Joutsenten Reitin puolto näyttäytyi meille kannustuksena asiaamme.

Tie tähän päivään on tullut työllä ja uskolla unelmaan.

– Remontointi ja toiminnan aloittaminen vei ja vie hirveästi aikaa ja jaksaminen on ollut monesti koetuksella. Ei tämä missään nimessä ole helppoa ollut, mutta minä uskon tähän, Räsänen tiivistää.

Lisätietoa: <http://www.arteles.org/>

Kyläkoulusta liikuntakeskukseksi

Kolme vuotta sitten Ruoveden Väärinmajan kyläläiset olivat kokoontuneet Tapiolan kylätaloon keskustelemaan lakkautetun kyläkoulun kohtalosta. Tunnelma oli tiivis ja halu säilyttää Väärinmajan koulu kylän keskuksena suuri. Hyvää ideaa ei vain tuntunut löytyvän. Kunnes tilaisuuden lopussa koulun entinen oppilas Aki Kallonen avasi suunsa.

– Olen ajatellut tehdä koulusta hyvinvointikeskuksen, hän sanoi mietittyään koko tilaisuuden ajan sanooko ideansa ääneen.

Kyläläiset innostuivat ja lähtivät tilaisuudesta tyytyväisinä ja odottavaisina, mitä tuleman pitää.

Kokkina työskennellyt Kallonen vaihtoi alaa ja pisti tuulemaan. Hän opiskeli Varalan urheiluopistossa ja ostettuaan koulun, alkoi remontoida sitä. Vuosi 2014 oli Kallosen elämän kiireisin, sillä hänellä oli silloin vain alle kymmenen vapaapäivää. Ensimmäisenä päivänä helmikuuta 2015, avasi Liikuntakeskus Välke ovensa uudistetuissa vanhan koulun tiloissa.

– Avajaisissa kävi melkein neljäsataa henkilöä. Ensimmäiset kuukaudet tuli tehtyä viisitoistatuntista työpäivää. Töitä saa tehdä edelleen niin paljon kuin jaksaa, mutta on todella hyvä fiilis siitä, että olen tällä alalla, Kallonen sanoo.

PoKo ry tuki Leader-rahoituksella rakennuksen ja laitteiden ostoa.

– Ilman PoKoa en olisi välttämättä tässä. Tuella oli erittäin suuri vaikutus ja se, että PoKo uskoi ideaani, innosti entisestään, Kallonen tiivistää.

Liikuntakeskus Välke tarjoaa liikunta-, hyvinvointi- ja Personal Trainer -palveluita sekä liikuntatapahtumia ympäri vuoden.

Lisätietoa: <http://www.liikuntakeskusvalke.fi/>

Navetasta Suklaatilaksi

Suomen ainoa Suklaatila löytyy Ylöjärven Mutalasta, Suojärven sukutilalta. Tilan omistajien Katja ja Tomi Järvenpäälle oli pitkään selvää, että he alkavat yrittäjiksi, mutta tarkemmat suunnitelmat puuttuivat. Tilan siirryttyä heidän omistukseensa ravintola-alalla toiminut Katja ja viestinnän parissa työskennellyt Tomi keksivät ratkaisun suklaasta. Suojärven Suklaatila Oy on valmistanut suklaaisia käsityöläisherkkuja vuodesta 2010. Suklaita on myynnissä ympäri Suomen, tilalla Mutalassa on tehtaanmyymälä ja Ylöjärven Fröökynän Herkussa myymälä. Suuri osa yrityksen myynnistä tehdään suklaaisilla liikelahjoilla.

– Meidän ideologiaan kuuluu käsintehty tuote. Emme lähde viemään suuria massoja suklaalevyjä tukkuliikkeille. Haluamme tuntea meidän tarinaa kertovat asiakkaamme, Tomi Järvenpää tiivistää.

Tampereen seutukunnassa toimiva Kantri ry puolsi

yritystoiminnan alussa Leader-tukea tilan navetan muuttamisessa elintarvikehuoneistoksi.

– Kantrin rooli toiminnan alkuvaiheessa oli merkittävä.

Suurin osa tilan toiminnasta nivoutuu suklaaseen ja työllistää sesongista ja kiireapulaisten määrästä riippuen 5-10 ihmistä. Joulun on Suklaatilan sesonkia.

– Olemme oppineet valmistelun merkityksen, joten joulua aletaan valmistella jo elokuussa. Loka- ja joulukuu ovat ylivoimaisesti vuoden kiireisimmät kuukaudet. Joulun aika moninkertaistaa kysynnän ja parhaassa tapauksessa työporukkamme kasvaa sesongin aikana kymmenhenkiseksi, Katja Järvenpää kertoo.

Järvenpää näkevät maaseudun mahdollistajana.

– Etäisyydet maaseudulla voi kääntää hyödyksi elämystalouden puolelle, Tomi kertoo

– Työsuhde-etuna täällä on nähdä jänis tai hirvi ikkunasta samalla kun tekee suklaata, Katja jatkaa hymyillen.

Telakanranta syntyi tuhkasta

Ruoveden Jäminkipohjan saha paloi maan tasalle äitienpäivänä 1979. Samalla päättyi myös yrityksen tarina tunnetussa vientisahan pitäjässä. Tyhjiään oleva rantamiljöö alkoi houkutella roskaajia.

– Vielä viisi vuotta sitten alue oli metsittynyt ja täynnä roskaa. Eka vuosi meni siivotessa, sillä ihmiset olivat käyttäneet aluetta kaatopaikkana. Siivoustöiden jälkeen homma vähän karkasi käsistä, rannan nykyinen omistaja ja Karbin Investments Oy:n johtaja Hannu-Pekka Karbin muistelee.

Karbin ei ostanut aluetta vain siivotakseen sen. Hän alkoi rakentaa Telakanrantaa – monipuolista vierasvenesatamaa.

– Ystävät auttoivat rannan siivoamisessa ja Telakanrannan rakentamisessa, Karbin kiittelee.

Nyt Telakanrannasta löytyy vierasvenepaikkojen lisäksi muun muassa kioski, kaksi vuokrasaunaa sekä musiikki- ja karaokehalli. Tarjonta on kasvanut vuosi vuodelta ja uusia palveluita on tulossa.

PoKo ry tuki sataman perustamista Leader-rahalla. Tällä hetkellä Karbin Investmentsillä on menossa PoKon rahoittama investointihanke veneiden talvisäilytyspaikkojen rakentamiseksi.

– Vaikka byrokratia on välillä hankalaa, PoKossa on töissä erittäin innostavia henkilöitä. Olen kiitollinen heidän neuvoista ja opastuksesta, Karbin kertoo.

Hannu-Pekka Karbin on saanut Telakanrannasta paljon positiivista palautetta.

– Myönteisyys on ylittänyt odotukset. Paikalliset ovat ottaneet paikan omakseen.

Lisätietoa Telakanrannasta löytyy Facebookista.

Leader-työ yhdistää Karviaa ja Spoletoa

Leader-ryhmä Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry:n (myöh. Aktiivinen) kansainvälisten hankkeiden puoli on ollut jo vuodesta 2003 lähtien kaikista Suomen ja Euroopan toimintaryhmistä laajin. Aktiivinen on nimensä mukaisesti Suomen aktiivisin toimintaryhmä kv-asioissa.

– Meillä on ollut eniten kansainvälisiä Leader-hankkeita. Kv-työ on saanut myös monelta taholta kansainvälistä tunnustusta. Mieleenpainuvinta oli kun pääsimme kumppanuuksemme ansiosta Euroopan tärkeimmän tiedotusinnovaatiosarjan hankekisan kolmossijalle ainoana Euroopan Leader-hankkeena vuonna 2014. Muut kisaajat olivat muun muassa valtionhallintoja ja ministeriöitä, Aktiivisen kv-koordinaattori Krista Antila kertoo.

Monipuolisesti hankkeiden parissa toiminut ja Aktiivisen hallituksessakin vaikuttanut karvialainen Kaija Kangas on ollut mukana Aktiivisen puoltamissa kv-hankkeissa vuodesta 2009 alkaen. Mieleenpainuva hanke oli Karvian matkailuyhdistys ry:n hanke italialaisten pienten maaseutukuntien ja Karvian kunnan välillä.

– Kun pääsimme Italian Spoletoon, paikalla oli kahdeksan eri sanomalehden edustajia ja kaksi paikallista tv-kanavaa, Karvian matkailu ry:n puheenjohtaja Kangas muistelee nauraen.

Spoleton kaupungista tuli väkeä vastavierailulle Suomeen.

– Italiasta otettiin kaupungin pormestarin johdolla yhteyttä Karvian kunnanhallitukseen. Heitä oli imarrellut Krista Antilan tekemä esittely Karviasta italian kielellä aikaisemmissa kv-tapaamisissa.

Karvian matkailuyhdistys on toteuttanut myös yhteistyöhankkeen italialaisten pienten maaseutukuntien ja Karvian kunnan välillä.

– Karviassa tuoteistettiin ja testattiin italialaisten vieraiden avulla matkailumahdollisuuksia sekä tutustuttiin italialaisia alueen yrityksiin. Italialaiset ryhmät vetivät mukanaan myös hankkeen ulkopuolelta puhtaasti matkailumielessä väkeä Karviaan, Krista Antila valottaa.

Italialaiset järjestivät Karviassa kahtena eri vuotena omien paikallisten yrittäjiensä esittelyt ja torimyyntit ruokatarjoiluineen sekä maistiaisineen. Lisäksi hankkeessa järjestettiin italialainen ilta, jossa mestarikokki Umbriasta valmisti paikallisia erikoisuuksia ja muusikot esiintyivät. Karvia-talolla pidettiin konsertti ja Karvia-päivillä italialaiset esiintyivät esittäen omassa vastinhankkeessaan kerättyä kansanmusiikkia.

– Ravintolaillan aikana tuli hauska esiin meidän kulttuurieromme, Kangas kertoo hymyillen.

Hanke oli budjetiltaan erittäin pieni, joten lähes kaikki yhteistyötoimet olivat talkootyön ja vapaaehtoistoiminnan varassa.

– Leader-työ on parhaimmillaan sitä, että pienellä budjetilla saadaan vaikuttavia tuloksia ja paljon talkootyötä, Kangas kertoo.

Vaikka Karvian matkailuyhdistyksen hanke on päätynyt, yhteistyö jatkuu edelleen. Italialaiset olivat vierailulla Karviassa viimeksi tämän vuoden elokuussa.

Teksti: Vilja Pylsy

Liikuntaolosuhteet Leader-rahalla

”Jos täällä jotain haluaa harrastaa, olosuhteet täytyy rakentaa itse”, tämän allekirjoittavat seuran aktiivit Vesa Vainio, Petri Airaksinen ja Harri Pouru.

Akaassa toimiva Kylmäkosken Veikot ry on 106-vuotias liikunnan ja urheilun yleisseura. Seuran tarkoituksena on edistää liikuntaharrastusta siten, että mahdollisimman moni ihminen harrastaisi kunto-, kilpa- tai huippu-urheilua edellytyksensä ja tarpeidensa mukaisesti. Tärkeä osa toimintaa on käyttäjille ilmaisten liikuntamahdollisuuksien tarjoaminen koko kaupungin asukkaille ylläpitämällä seuran omia ulkoliikuntapaikkoja.

Ulkoliikuntapaikkojen rakentamisessa, ylläpidossa ja kehittämisessä Pirkan Helmi ry:n kautta myönnettyjä Leader-rahoituksella on ollut iso merkitys.

– Kylmäkosken Veikot ry on yksi parhaita esimerkkejä meidän alueen aktiivisesta ja yleishyödyllisestä hanketoimijasta. KylVe on kehittänyt akaalaisten maksuttomia liikuntaharrastusmahdollisuuksia monipuolisesti ja määrätietoisesti sekä hyödyntänyt monimuotoisesti Leader-rahoitusta kolmella ohjelmakaudella vuodesta 2002 alkaen, Pirkan Helmen paikalliskehittäjä Eliisa Vesisenaho kehuu.

Miesten mielestä Leader-raham hakeminen on ollut helppoa, koska Pirkan Helmen toimistosta on aina autettu.

Mitä hankerahalla on saatu aikaan?

Vuosina 2002-2003 kunnostettiin Veikkojen majan alueen pururata. Seuraavaksi oli vuorossa majan ja ympäristön käytettävyyden parantamishanke 2009-2010, jolloin seura muun muassa kunnosti majan saunastion, rakensi inva-wc:n, hankki lämminvesivaraajan sekä suihkun ja uusi jätevesijärjestelmän. Neljä vuotta sitten Kylmäkosken Veikot rakensi hankerahalla 18-väyläisen frisbeegolfradan majan ympäristöön. Hankkeen jälkeen yhdistys lisäsi omalla rahoituksella rataa vielä yhdeksän väylää. Nykyinen 27-väyläinen rata on yksi Suomen suurimmista. Viimeisin on ulkoliikuntapaikkojen ylläpitoon tarkoitettun kaluston uudistamishanke, joka toteutui tänä vuonna.

– Liikuntapaikkojen käyttöaste on korkea. On hienoa nähdä, ettei vuosien työ ole mennyt hukkaan, miehet kertovat hanketyön parhaaksi puoleksi.

Lisätietoa: <http://www.kylve.fi/>

Teksti: Vilja Pylsy